

รหัสโครงการวิจัย มจ.3-59-005

รายงานการวิจัย

เรื่อง **ความสุขของคนเชียงใหม่**

Subjective Well-being of People in Chiang Mai Province

ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัย ประจำปี 2559

จำนวน 50,000 บาท

หัวหน้าโครงการ **ทิมพิมล แก้วมณี**

ผู้ร่วมโครงการ **เกวลิน สมบูรณ์**

งานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์

28/02/2562

ความสุขของคนเชียงใหม่

Subjective Well-being of people in Chiang Mai

พิมพิมล แก้วมณี และ เกวลิน สมบูรณ์

Pimpimon Kaewmanee and Kewalin Somboon

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยหรือความสุขของคนในจังหวัดเชียงใหม่ และพัฒนาแบบประเมินความสุขระดับบุคคลอย่างง่าย โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจัดเก็บจากตัวอย่าง ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) จำนวน รวมทั้งสิ้น 465 ราย โดยแบ่งตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยเป็น 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ความสุข และ 2) ความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งปรับปรุงตัวชี้วัดจากแนวทางการวัดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของ OECD ผลการศึกษาพบว่าคนเชียงใหม่ประเมินตนเองว่ามีความสุขโดยเฉลี่ยในระดับ 7.62 (จาก 10) และมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับ 7.89 โดยคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบทมีความอยู่ดีมีสุขในระดับที่สูงกว่าคนในชุมชนเมือง ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความอยู่ดีมีสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับรายได้และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน ในทิศทางเดียวกัน จากผลการวิเคราะห์นี้ ชี้ให้เห็นว่าหากภาครัฐต้องการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ และการสร้างสรรค์กิจกรรมจิตอาสาในชุมชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ: ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย ความพึงพอใจในชีวิต เชียงใหม่

Abstract

This study investigated how happy Chiang Mai people are. Also, what the key determinants of their happiness are by using primary data from multi-stage sampling method which were surveyed based upon OECD's guidelines on Subjective Well-being. Data were collected 465 samples in total from two areas in Chiang Mai; urban vs rural. Samples were analyses by the ordered choices model. The results shows that Chiang Mai people self-rated themselves about 7.62 from 10 for happiness and 7.89 from 10 for Satisfaction with Life Overall and rural people are happier. Moreover, the factor affecting subjective well-being of Chiang Mai people are income and time to volunteer. These results help to inform the local policy maker that the significant conditions that lead Chiang Mai people to rate themselves highly on subjective well-being are economic growth and volunteer activities in community.

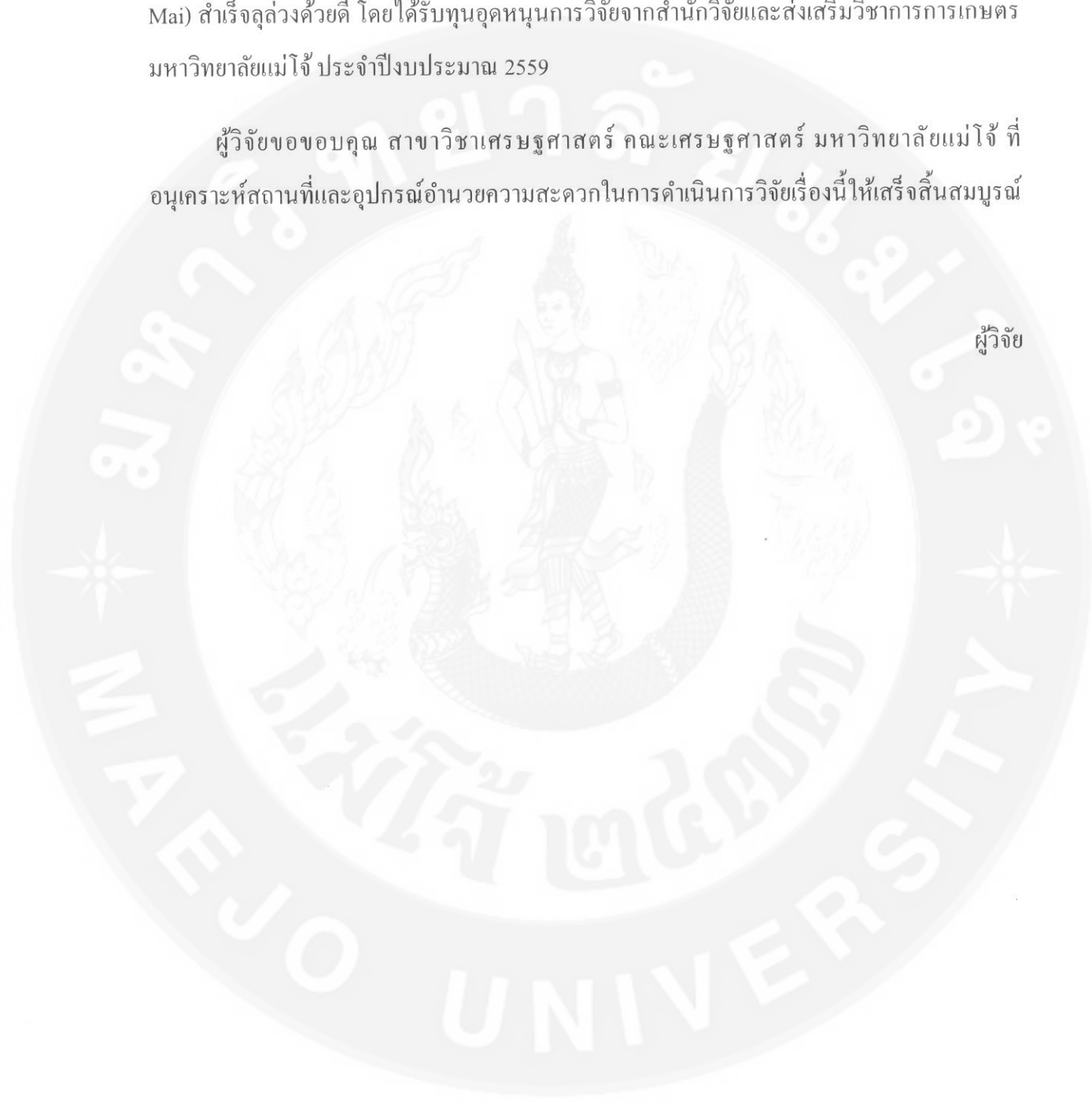
Keywords: subjective well-being, Satisfaction with Life, Chiang Mai

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง ความสุขของคนเชียงใหม่ (Subjective Well-being of People in Chiang Mai) สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีงบประมาณ 2559

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่อนุเคราะห์สถานที่และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
1.4 นิยามศัพท์	2
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	3
2.1 แนวคิดและทฤษฎี	3
2.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
2.3 การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข	16
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	22
3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล	22
3.2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา	23
3.3 กรอบวิธีดำเนินการศึกษา	26
บทที่ 4 ผลการศึกษา	27
4.1 ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	27
4.2 ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของคนเชียงใหม่	35
4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย	40
บทที่ 5 สรุปแลอภิปรายผล	41
5.1 การประเมินความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของคนเชียงใหม่	41
5.2 องค์ประกอบของแบบประเมินความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยอย่างง่าย	41
5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ	53
บรรณานุกรม	44
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	การจัดการโดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	6
ตารางที่ 2.2	การพัฒนาศูนย์ชีวิตความสุข	9
ตารางที่ 2.3	ผลการพัฒนาศูนย์ชีวิตความสุข	14
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	24
ตารางที่ 3.2	จำนวนประชากรอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่	25
ตารางที่ 4.1	ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	28
ตารางที่ 4.2	การจัดสรรและใช้เวลาของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบชุมชนชนบท-เมือง	29
ตารางที่ 4.3	การมีส่วนร่วมกับชุมชนที่อยู่อาศัยและความเป็นประชาธิปไตยของชุมชน	31
ตารางที่ 4.4	กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพุทธศาสนิกชน	32
ตารางที่ 4.5	ความปลอดภัยในชีวิต	34
ตารางที่ 4.6	ความสุขของคนเชียงใหม่รายองค์ประกอบ	38
ตารางที่ 4.7	ความพึงพอใจในชีวิตรายองค์ประกอบ	38

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพที่ 2.1	แนวคิดความสัมพันธ์ของมนุษย์ องค์กร และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม	5
แผนภาพที่ 2.2	การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับบริบทการพัฒนาประเทศ	10
แผนภาพที่ 2.3	แผนที่ความสุขโลก (The first World Happiness Map)	14
แผนภาพที่ 2.4	แผนที่ความสุขโลก: ประเทศไทย	15
แผนภาพที่ 2.5	ระดับความสุขและระดับรายได้ประชาชาติของประเทศต่างๆ	16
แผนภาพที่ 4.1	รูปแบบการใช้เวลาในหนึ่งวันโดยเฉลี่ยของคนเชียงใหม่เปรียบเทียบ ชุมชนชนบท-เมือง	30
แผนภาพที่ 4.2	ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่จำแนกตามเพศ	35
แผนภาพที่ 4.3	ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่จำแนกตามช่วงอายุ	36
แผนภาพที่ 4.4	ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่จำแนกตามรายได้	36
แผนภาพที่ 4.5	ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่ชนบท-เมือง	37
แผนภาพที่ 4.6	ความสมดุลขององค์ประกอบความสุขของคนเชียงใหม่	39
แผนภาพที่ 4.6	ความสมดุลขององค์ประกอบความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่	39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มา

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศใหม่ โดยเน้นความสมดุล ทั้งชีวิต ธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา โดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในแผนฯ ฉบับที่ 9 ได้ัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ และครอบคลุมถึงมิติอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยเห็นว่า *ความสำเร็จของประเทศคือการพัฒนาที่ทำให้คนไทยมีความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน* ทั้งนี้ได้มีความต่อเนื่องมาถึงแผนฯ ฉบับที่ 10 และแผนฯ ฉบับที่ 11 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเจริญของประเทศ คือการพัฒนาที่ทำให้คนไทยมีความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน และการมีความสุขร่วมกันของคนในสังคม (*Green and Happiness Society*) รวมถึงนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ที่มุ่งลดความขัดแย้งในสังคม และสร้างความสงบสุขคืนแก่สังคมไทย

จังหวัดเชียงใหม่ ในฐานะจังหวัดที่เป็นผู้นำของภูมิภาค ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนา ให้จังหวัดเชียงใหม่ เป็น“นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” คือการเป็นเมืองที่*ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่า* แก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน ในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลกพร้อมกับเป็นประตูการค้า การลงทุนสู่สากล ซึ่งเป็นการพัฒนาจังหวัดให้มีความเจริญทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ร่วมกันในทุกมิติ หากแต่การวัดผลความสำเร็จในภาพรวมของการดำเนินการ ไปสู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ มีอาจสะท้อนออกมาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ได้ทั้งหมด

การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุข มีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการดำเนินการที่เป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ริเริ่มและพัฒนา ดัชนีความอยู่ดีมีสุข ให้เป็น หนึ่งในสามของตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม ดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขได้ตอบผลในเชิงมหภาคมากกว่าระดับปัจเจกหรือชุมชน ซึ่งในทางกลับกันประชาชนและชุมชนเอง ก็ขาดเครื่องมือเพื่อใช้ประเมินตนเองขึ้นต้น การจัดทำดัชนีชี้วัดความสุขระดับบุคคลภายใต้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือของชุมชนในการจัดการตนเองซึ่งส่วนหนึ่งช่วยลดภาระของภาครัฐ ขณะเดียวกันชุมชน/บุคคลจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการและเห็นปัญหาของตนเองด้วย

ตนเองซึ่งนับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาค้นหาที่ต้นเหตุโดยตรง (bottom up) อีกทั้งการศึกษาที่ผ่านมาทั้งในประเทศและต่างประเทศล้วนให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลต่อความสุข และการวัดความสุขด้วยคำถามเดียว (overall question) เช่น “ตอนนี้ท่านมีความรู้สึกอย่างไร” คำตอบมีระดับ 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 และ 10 โดยที่ 0 หมายถึง มีความทุกข์มากที่สุด 5 หมายถึง ไม่สุขไม่ทุกข์ 10 หมายถึง มีความสุขมากที่สุด หรือ thinking about your life as a whole or all things considered, how satisfied are you with it?

การพัฒนาตัวชี้วัดใหม่ในโครงการนี้ จะช่วยเติมเต็มภาพของความสำเร็จของการพัฒนาเชียงใหม่ไปสู่เมืองที่มีสังคมน่าอยู่ โดยดัชนีชี้วัดความสุขของประชากรจังหวัดเชียงใหม่จะสะท้อนความอยู่เย็นเป็นสุขของผู้คนอย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะพัฒนาเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการวางแผนและกำหนดแนวนโยบาย และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมของคนเชียงใหม่ให้เป็นสังคมเชียงใหม่ที่น่าอยู่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์หลักสำคัญคือมุ่งประเมินความสุขของประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบประเมินความสุขระดับบุคคลอย่างง่าย

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

- (1) ทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- (2) พื้นที่ชุมชนเมือง เขตเมืองเชียงใหม่ และพื้นที่ชุมชนชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ 1 อำเภอ
- (3) จัดเก็บแบบสอบถามจากประชาชนในเขตเมือง และชนบทจำนวนรวมทั้งสิ้น 400 คน ในพื้นที่ เมืองเชียงใหม่และอำเภอที่เป็นพื้นที่ศึกษา 1 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่

1.4 นิยามศัพท์

ความสุข ในที่นี้ มีความหมายถึง Subjective well-being (SWB) ในภาษาอังกฤษ ซึ่งในภาษาไทย เรียกเฉพาะว่า “ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย”

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 ความหมายของความสุข

ความสุขในทางพระพุทธศาสนาเกิดจากความสุขที่สัมพันธ์กับจากปัจจัยภายนอก และ ความสุขจากปัจจัยภายใน ความสุขจากปัจจัยภายนอก คือ ความสุขจากวัตถุที่สามารถเป็นเจ้าของได้ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค รถยนต์ ความสุขจากปัจจัยภายในหรือจิตวิญญาณเกิดจาก การปรุงแต่ง การฝึกจิต การนั่งสมาธิ ซึ่งจิตที่มีการฝึกฝนดีแล้ว จะสามารถมีภูมิคุ้มกันต่อความทุกข์จากปัจจัยภายนอก ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (เสนอเมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นพระธรรมดิลก) ได้นิยาม เศรษฐศาสตร์ทางสายกลาง หมายถึงการบริโภคแต่พอประมาณ ซึ่งเป็นจุดที่ดีที่สุดที่ทำให้บรรลุ “คุณภาพชีวิต” (ในที่นี้คือ มีความสุขมากที่สุด และมีความทุกข์น้อยที่สุด) การบริโภคแต่พอประมาณ จะต้องทำให้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หรืออีกนัยหนึ่งคือการบริโภคจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลที่เป็นปฏิปักษ์กับระบบนิเวศวิทยา ดังนั้นมนุษย์จึงต้องใช้สรรพสิ่งเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากที่สุด

ความสุขที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายนอก หรือทั่วไปใช้คำว่า “ความอยู่ดีมีสุข” หรือ “คุณภาพชีวิต” ซึ่งเป็นรูปธรรม และวัดเชิงภาวะวิสัย (Objective) คำนี้ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นการวัดองค์ประกอบความสุขจากปัจจัยภายนอก เช่น สุขภาพ ระดับการศึกษา การทำงาน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สภาพครอบครัวความเป็นอยู่ สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน (สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ 2548)

อนึ่ง ตามหนังสือพุทธธรรม (ฉบับเดิม) ได้ อธิบายความเพิ่มเติม โดยแยกประเภทความสุขตามคุณค่าซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความสุขในการได้สนองความต้องการทางประสาททั้งห้าและสนองความคิดอยากต่างๆ อย่างหนึ่ง ความสุขในภาวะจิตที่ปลอดโปร่งผ่องใส เอิบอím สดชื่น เบิกบานเป็นอิสระ ปราศจากสิ่งข้องขัด กีดกัน จำกัดความนึกคิด เช่น ความวิตกกังวล ความรู้สึกคับแคบ และกิเลสต่างๆ ที่พัวพันจิตใจ อย่างหนึ่ง

ความสุขประเภทแรก เป็นความสุขที่ต้องการ และเป็นแบบที่ขึ้นต่อปัจจัยภายนอก คือ วัตถุและอารมณ์สำหรับสนองความต้องการต่างๆ ลักษณะอาการของจิตในสภาพที่เกี่ยวข้องกับความสุขประเภทนี้ คือ การแส่หาดี้นรจนกระวนกระวายเป็นอาการนำหน้า อย่างหนึ่ง และความรู้สึก ที่ยึดติดคับ แคบ หวง

แทน ผูกพันเฉพาะตัวอย่างหนึ่ง อาการเหล่านี้มีความสำคัญมากในทางจริยธรรม เพราะเป็นอาการของความยึดอยาก หรือความเห็นแก่ตัว และในเมื่อไม่จัดการควบคุมให้ดี ย่อมเป็นที่มาแห่งปัญหาต่างๆ

การที่ต้องอาศัยอารมณ์อย่างอื่น ต้องขึ้นต่อบัจจัยภายนอกเช่นนี้ ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่ความสุขประเภทนี้ จะต้องทำให้ตัวบุคคลตกเป็นทาสของปัจจัยภายนอก ในรูปใดรูปหนึ่ง ไม่มากก็น้อย และความแปรปรวนของปัจจัยภายนอกนั้น ย่อมทำให้เกิดความกระทบกระเทือนแก่บุคคลนั้นด้วยความสุขประเภทนี้ ทางธรรมเรียกว่า สามิสสุข เป็นสุขเนื่องด้วยหาสิ่งสำหรับมาเติมความรู้สึกบางอย่างที่ขาดไป หรือพร่องอยู่คือต้องอาศัย หรือต้องขึ้นต่ออามิส

ส่วนความสุขประเภทหลัง เป็นความสุขที่มีขึ้นได้เอง สร้างขึ้นได้ เป็นอิสระของตัว ไม่ขึ้นต่อสิ่งอื่น ไม่ต้องพึ่งพา ไม่ต้องอาศัยสิ่งหรืออารมณ์ภายนอกมาสนอง เป็นภาวะของจิตใจภายในที่เรียกว่า เป็นตัวของตัวเอง ไม่มีสิ่งรบกวน หรือขุ่นระคาย

ประเวศ วะสี (2548) ได้ใช้คำว่า “ ความอยู่เย็นเป็นสุข” เป็นภาพสะท้อนของสังคมที่มีความสุข จากองค์รวมของทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน ความสุขในทางจิตวิทยา เป็นความรู้สึกรวมทางอารมณ์ ที่แต่ละบุคคลตัดสินว่ามีความสุขมากหรือน้อย ซึ่งขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตที่กำลังดำเนินอยู่ ประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต และทัศนคติที่มีต่อการดำเนินชีวิต หลักการวิธีคิด ประสบการณ์ชีวิตอาจมีทั้งที่ก่อให้เกิดความสุข และความทุกข์ และระดับของความสุขและความทุกข์ขึ้นอยู่กับเราจะจดจำประสบการณ์ชีวิตนั้นได้มากหรือน้อย (Alexandrova 2005) ทฤษฎีทางจิตวิทยา เชื่อว่าระดับของความสุขของแต่ละบุคคลเป็นลักษณะที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมและเป็นคุณลักษณะที่เปลี่ยนไม่ได้ตลอดชีวิต ดังนั้นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงต่างๆ ก็จะไปเพิ่มหรือลดระดับความสุขที่คงที่อยู่แล้ว อยู่ชั่วระยะหนึ่ง เมื่อระยะเวลาผ่านไป ระดับความสุขก็จะกลับไปเท่าเดิม (Kahneman 1999; Csikszentmihalyi and Jeremy 2003)

ในทางเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ซึ่งนิยามว่า เป็นการประยุกต์แนวความคิดทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์มาใช้อธิบายหลักการและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ เป็นแนวทางใหม่ในการทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของพุทธเศรษฐศาสตร์คือกระบวนการผลิตที่เน้นทุนทางปัญญา การกระจายผลผลิต และการบริโภครวม ซึ่งเน้นเพื่อให้ปัจเจกบุคคลและสังคมมีความสุข (อภิชัย พันธเสน, 2547)

2.1.2 การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากรายงานการวิจัยเชิงบูรณาการเศรษฐกิจสมดุลใหม่: ความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน ได้นำเสนอแนวความคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต โดยมีการบริโภคพอประมาณ มีเหตุมีผลเพื่อลดปัญหาหนี้สิน และการสร้างภูมิคุ้มกันในทุกๆระดับ (ครัวเรือน ชุมชนและประเทศ) เพื่อรองรับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์และผลกระทบจากการค้าเสรี และเน้นการพัฒนาที่สมดุลในมิติของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงลักษณะของแต่ละพื้นที่

สถาบันเพื่อการวิจัยและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำเสนอแนวความคิดความสัมพันธ์ของมนุษย์องค์กร และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่ออุปทาน (ทรัพยากรและการผลิต) และอุปสงค์ (การบริโภค) ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 แนวคิดความสัมพันธ์ของมนุษย์ องค์กร และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดข้างต้น การจัดการโดยเน้นวัตถุประสงค์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นกระบวนการนำเข้าสู่ผลได้ คือ ความสมดุลและความอยู่เย็นเป็นสุขของบุคคลและชุมชน ตลอดจนประเทศไทย (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 “การจัดการโดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์”¹ ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เงื่อนไขของปัจจัยนำเข้า	กระบวนการชั้นนำชีวิต (วิถีการดำเนินชีวิต)	เป้าหมายระดับชาติและท้องถิ่น ตามแผนฯ 10	ผลผลิตที่เป็นทุน	ผลลัพธ์เป็นความสุข	จุดหมายสุดท้ายสำหรับทุกสรรพสิ่งที่มีชีวิต
คุณธรรม -ความซื่อสัตย์ -ความขยันหมั่น -ความอดทน -ความพากเพียร อดสาหัส -ความรอบคอบ กระตือรือร้น -ความเมตตากรุณา + 	ความมีเหตุผล ความพอประมาณ	สิ่งแวดล้อม ธุรกิจ	ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ	โลก ประเทศ	สันติภาพ
	ทางสายกลาง	ภาครัฐ	ด้านการเมือง	สังคม	สงบสุข
	ความรู้ -ปัญญา -การพิจารณาอย่างเหมาะสมว่าสิ่งใดควรไม่ควร	ชุมชน	ด้านสังคมวัฒนธรรม	ชุมชน ครอบครัว	องค์กร
-ความมีวิจารณ์ญาณ -ความระมัดระวัง รอบคอบ	การมีภูมิคุ้มกัน ตัวเอง -การพึ่งตนเองได้ -ความยืดหยุ่น	ประชาชน	ด้านจิตวิญญาณ	ชีวิต จิตวิญญาณ	สอดคล้อง กลมกลืน

ที่มา: ปรับปรุงจาก อารี วิบูลย์พงศ์ และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์, 2531

2.1.3 ดัชนีต่างๆ เกี่ยวกับคนและความสุข

ดัชนีต่างๆ ที่เป็นสากลในปัจจุบัน สามารถจัดเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ (1) ดัชนีวัดความสุข และ (2) ดัชนีอื่นๆ ที่เชื่อมโยง (นภาพรณั คำพิพัฒน์, 2550)

¹ ตารางนี้ดัดแปลงจากงานริเริ่มโดย ดร.อภิชาต พันธเสน

ดัชนีวัดความสุขที่ได้รับการพัฒนาในประเทศต่างๆ ตัวอย่าง ดังนี้

- ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross national happiness: GNH)
- ความสุขมวลรวมภายในประเทศ (Gross domestic happiness: GDH)
- ดัชนีความสุขมวลรวม (Gross happiness index: GHI)
- ความสุขมวลรวมนานาชาติ (Gross international happiness: GIH) และ
- ดัชนีความสุขโลก (Happiness Planet index: HPI)

และ ดัชนีอื่น ๆ ที่เชื่อมโยง ดัชนีในกลุ่มนี้ จะมีความซับซ้อนและ บางตัวจะสะท้อนมิติที่ลึก และกว้างกว่า อาทิ เช่น

- ดัชนีคุณภาพชีวิตของ economist intelligence unit
- ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development index: HDI)
- ดัชนีวัดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- Green GDP
- ดัชนีการพัฒนาหญิง – ชาย (Gender – related Development Index – GDI)
- ดัชนีมาตรวัดการเสริมสร้างพลังของหญิงชาย (Gender Empowerment Measure Index - GEM)
- ดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index - HAI)

2.1.4 การพัฒนาดัชนีวัดความสุขในไทย

ในภาพรวม จากรายงานกรอบแนวคิดการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการสรุปเพื่อจำแนกการพัฒนาดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความสุขทั้งในประเทศและนานาชาติไว้ โดยแบ่งดัชนีวัดความสุขในประเทศเป็น 2 ประเภทคือ ดัชนีชี้วัดภาพรวม และดัชนีวัดระดับชุมชน/พื้นที่ ดังตารางที่ 2

รสรินทร์ เกรย์ และคณะ (2550) อธิบายว่า การสร้างดัชนีวัดความสุข เป็นดัชนีที่มีหลายองค์ประกอบ จะสามารถทำได้ 2 แบบคือ 1) จากองค์ประกอบต่าง ๆ แล้วรวมเป็นดัชนีมวลรวม (Composite index) หรือ 2) จากความรู้สึกรวมก่อน ซึ่งจะเป็นคำถามเดียว แล้วจึงพิจารณาองค์ประกอบ

สำหรับประเทศไทยมีการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขทั้งสองแบบ ในแบบแรก อยุธยา ขจรธรรม และคณะ (2543) ได้เก็บข้อมูลองค์ประกอบของความสุขก่อน และหาค่าถ่วงน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชากรที่ศึกษา ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบไม่เท่ากัน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้หาค่าดัชนีมวลรวมความอยู่ดีมีสุข โดยรวมจากองค์ประกอบต่างๆ เช่นเดียวกันแต่ให้ค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบเท่ากัน สำหรับการพัฒนาดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index –HDI) ขององค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ใช้ทั้งสองแบบ (Irala and Gil 1999)

สำหรับวิธีการที่สอง ซึ่งเป็นการใช้คำถามเดียว สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ได้ศึกษาถึงความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว โดยสอบถามถึงระดับความสุข ตั้งแต่ระดับ 1-10 (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว 2548) สำหรับโลกตะวันตกให้ความสำคัญกับคำถามเดียว (Hird 2003; World Data Base of Happiness: <http://www.eur.nl/fsw/happiness/>) โดยมีระดับความสุขต่างกันออกไปตั้งแต่ 4 ถึง 5 ระดับ และ 0-10 สำหรับคำถามเดียว เช่น เมื่อพิจารณาจากทุกสิ่งทุกอย่างรวมกัน ท่านมีความรู้สึกพอใจในชีวิตอย่างไรในปัจจุบัน (How satisfied are you with your life, all things considered?) คำตอบมี 4 ระดับ ตั้งแต่ พอใจมาก จนถึงไม่พอใจเลย (Kohler et al 2005)

ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น (ในที่มาและความสำคัญของปัญหา) ว่า ดัชนีที่มีใช้ในไทยนั้น (และรวมถึงนานาชาติ) ส่วนใหญ่ใช้คำถามแบบ overall1 question ซึ่งอาจเป็นเป็นตัวแทนที่ดีของคำตอบที่น่าเชื่อถือ การวัดผลโดยใช้ดัชนีแบบใหม่ในการศึกษานี้ อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเพิ่มเติมขนาดของการพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขได้ และอีกนัยหนึ่ง เราสามารถสร้างเครื่องมือให้กับชุมชน/บุคคลได้นำไปใช้เพื่อชี้วัดตนเองในระดับแรก อันจะสามารถช่วยลดภาระของรัฐได้อีกทางหนึ่ง ไปพร้อมๆ กับการเสริมสร้างความรู้ให้แก่ชุมชนด้วยในขณะเดียวกัน

ตารางที่ 2.2 การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุข

ดัชนี		ผู้จัดทำ	หมายเหตุ
ดัชนีชี้วัด ภาพรวม	(1) ดัชนีความอยู่ดีมีสุข	สศช.	
	(2) ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ	สศช.	
	(3) ดัชนีการพัฒนายั่งยืน	สศช.	
	(4) ตัวชี้วัดภาวะสังคม	สศช.	
	(5) เกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย 10 ประการ	สศช.	
	(6) ดัชนีความก้าวหน้าของคน	UNDP of Thailand	
	(7) ดัชนีวัดความสุขระดับชาติ	สปรศ.	
	(8) ดัชนีพยากรณ์ความสุขของคนไทยและคน ต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย	ABAC	หรือ ABAC poll
	(9) ดัชนีคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคมของไทย	พม.	
ดัชนีวัดความสุข ในระดับชุมชน หรือพื้นที่	(1) ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย	นักวิจัยและปราชญ์ ชาวบ้านและกลุ่ม เกษตรกร 4 จังหวัด ภาคอีสาน	
	(2) ตัวชี้วัดความสุข	ม.มหิดล	
	(3) ตัวชี้วัดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคอีสาน	สสส.	

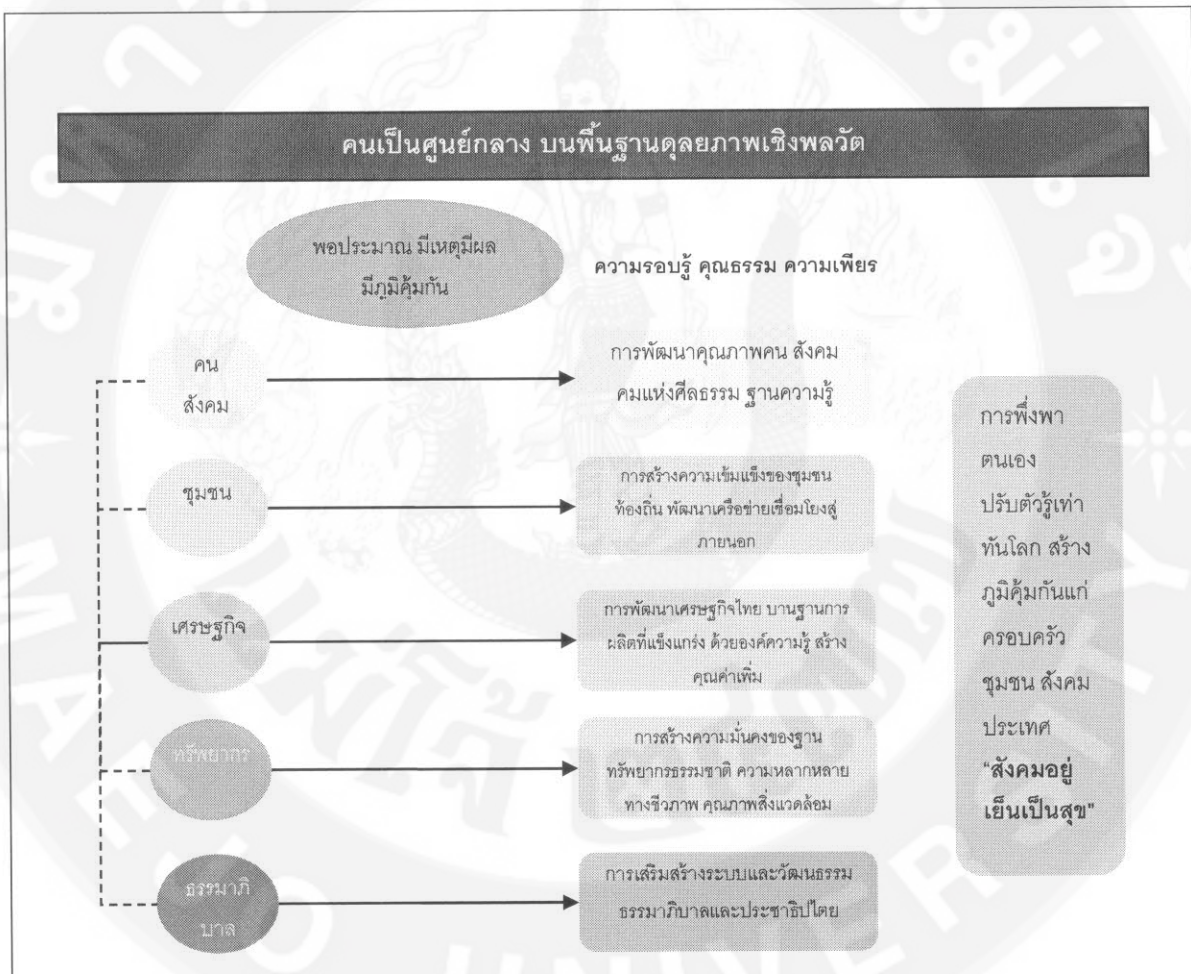
หมายเหตุ: รายละเอียด อธิบายในหัวข้อที่ 9 ทบทวนวรรณกรรม

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2.2 ทบทวนวรรณกรรม/ ที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 วิสัยทัศน์ประเทศไทย

มุ่งพัฒนาสังคมสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” (Green and Happiness society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ที่มา: เปิดโลกความสุข, น.189

แผนภาพที่ 2.2 การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับบริบทการพัฒนาประเทศ

กรอบแนวคิด หลักเกณฑ์ และวิธีการวัดความอยู่ดีมีสุข

จากโครงการพัฒนาดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ระบุว่า กรอบแนวคิด “ความอยู่ดีมีสุข” พัฒนามาจากแนวคิดของศาสตราจารย์อมตยา เซน (พ.ศ. 2528) ซึ่งระบุได้ว่า “ผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนาก็คือ การทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถบรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ และปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิเสรีภาพในการเลือกวิธีการไปสู่ความสำเร็จด้วยตัวของเขาเอง ส่วนการมีรายได้จะเป็นเพียงเครื่องมือหรือทางผ่านไปสู่ความสำเร็จเท่านั้น” ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่มุ่งเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนไทย กำหนดให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือประการหนึ่ง “ความอยู่ดีมีสุข” จึงมีขอบเขตที่กว้างขวางและถือเป็นความสำเร็จของแต่ละปัจเจกบุคคล ซึ่งแตกต่างกันไปตามวิถีการดำเนินชีวิตและการแสวงหาความสำเร็จในชีวิตของคนในสังคมนั้น และเป็นเรื่องที่ต้องมองอย่างเป็นองค์รวม เพราะมีความเชื่อมโยงของการพัฒนามิติต่างๆ อย่างแยกกันไม่ออก

กรอบแนวคิดภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9

จากกรอบแนวคิดพื้นฐานข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ร่วมกันกำหนดความหมายความอยู่ดีมีสุข โดยรวมของคนไทยภายใต้ปรัชญาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ที่มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

“ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

ความอยู่ดีมีสุขตามความหมายข้างต้นครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม และสามารถจำแนกองค์ประกอบได้เป็น 7 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ซึ่งทุกองค์ประกอบจะต้องดำเนินการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคนได้อย่างแท้จริง

สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากการสร้างสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา รวมถึงการมีภาวะโภชนาการที่ดี การรู้จักป้องกันดูแลสุขภาพที่ดีของตนเองและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งจะทำให้คนมีอายุยืนยาว สามารถ

ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

ความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เพราะความรู้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่คนเราจะมีความรู้ได้นั้น จะต้องได้รับการศึกษา การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาสและพัฒนาสติปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของคนให้สามารถ “คิดเป็น ทำเป็น” เรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองและใช้ประสบการณ์ ศักยภาพ และทักษะของตนให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติภารกิจในสังคมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ชีวิตการทำงาน เป็นปัจจัยกำหนดความอยู่ดีมีสุขของคน นอกจากจะต้องมีสุขภาพอนามัยที่ดี ได้รับการศึกษาแล้ว การทำงานจะเป็นที่มาของรายได้และอำนาจซื้อ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้คนเราสามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขได้และยังประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

รายได้และการกระจายรายได้ ความขัดสนในด้านรายได้ในการยังชีพ การมีปัญหาความยากจนที่รุนแรงและความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในระดับสูง ย่อมสะท้อนการอยู่อย่างเป็นทุกข์ในสังคม ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุขที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเสริมสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอำนาจซื้อเพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ได้มาตรฐาน และหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนและมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ชีวิตครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อคนในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ “ความอยู่ดีมีสุข” ครอบครัวอยู่ดีมีสุขคือ ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น อบอุ่นบทบาทหน้าที่ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ลดปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว สามารถพึ่งตนเองได้ และมีการเกื้อกูลสังคมอย่างมีคุณธรรม

สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต เป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุข สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี เอื้อต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม การมีสภาพแวดล้อมที่ดีหมายความว่ารวมถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การได้รับบริการ

สาธารณสุขปกที่พอเพียง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลคุณภาพการดำรงชีวิตให้เกิดการสนับสนุนความอยู่ดีมีสุขของคน

การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการดูแลคนในสังคมให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิตมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย และรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่สังคมที่คนในสังคมจะอยู่ดีมีสุขตลอดไป

การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข

การจัดทำดัชนีรวม เนื่องจากกรอบแนวคิดความอยู่ดีมีสุขที่จะนำมาคำนวณเป็นดัชนีรวมเพียงตัวเดียวประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ถึง 7 เรื่อง ซึ่งมีแนวความคิดและเป้าหมายการพัฒนาที่แตกต่างกัน ทำให้การวัดผลการพัฒนาแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นเพื่อให้สามารถวัดผลสำเร็จและติดตามการเปลี่ยนแปลงของผลการพัฒนาได้อย่างครบถ้วน จึงกำหนดแนวทางการประเมินผลออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนแรก จะวัดผลสำเร็จของการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับคน ซึ่งมีตัวชี้วัด 2 กลุ่ม คือตัวชี้วัดผลกระทบขั้นสุดท้ายที่มีต่อคนและตัวชี้วัดกระบวนการพัฒนาที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาที่มีผลกระทบต่อเป้าหมายที่พึงประสงค์ ได้กำหนดคะแนนเต็มไว้ที่ 100 คะแนน หากตัวชี้วัดใดได้คะแนนมากก็แสดงว่ามีความสำเร็จมาก

ขั้นตอนที่สอง จะประเมินสถานภาพความอยู่ดีมีสุขของคนไทยโดยรวมว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือคงเดิมหรือเลวลง เพื่อให้สามารถอธิบายผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีความหลากหลายและซับซ้อนให้สาธารณชนสามารถเข้าใจได้ง่ายและสะดวกขึ้น โดยแบ่งระดับการพัฒนาออกเป็น 5 ระดับ และได้กำหนดให้ระดับ 5 มีค่าเท่ากับ 100 คะแนน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุข (Composite index) ขึ้น โดยพัฒนาจากดัชนีชี้วัดสำคัญ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบความอยู่ดีมีสุขทั้ง 7 ด้านจำนวน 25 ตัวชี้วัด โดยกำหนดค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรต่างๆ เท่ากัน เนื่องจากตัวแปรทุกตัวมีความสำคัญกับการสร้างความอยู่ดีมีสุขให้คนไทยเท่าเทียมกัน

การประเมินสถานภาพความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

หลังจากการคำนวณดัชนีความสำเร็จของการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขแต่ละด้านที่มีค่าคะแนนเป็นร้อยละแล้ว การรายงานผลการพัฒนาเป็นดัชนีรวมของความอยู่ดีมีสุขอาจแสดงค่าด้วยระดับการพัฒนา แทนการนำเสนอด้วยคะแนนได้ ซึ่งในเบื้องต้นได้กำหนดระดับคะแนนออกเป็น 4 ระดับ และมีความหมายแต่ละระดับ ดังนี้

ตารางที่ 2.3 ผลการพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุข

ระดับการพัฒนา	ความหมาย	ระดับการพัฒนา
ระดับ 5	ดีขึ้นมาก	90.0-100
ระดับ 4	ดีขึ้น	80.0-89.9
ระดับ 3	ไม่เปลี่ยนแปลง	70.0-79.9
ระดับ 2 หรือน้อยกว่า	ต้องปรับปรุง	70.0

2.3 การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข

The first World Happiness Map หรือแผนที่ความสุขโลก ซึ่งได้พัฒนาโดย Adrian White ได้ระบุว่า ไทยอยู่ในระดับความสุข 6.6 (ปานกลาง) ดังจะเห็นได้จากแผนภาพด้านล่างนี้

แผนภาพที่ 2.3 แผนที่ความสุขโลก (The first World Happiness Map)

ที่มา: http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_nat/maps/RR-1dmap.html

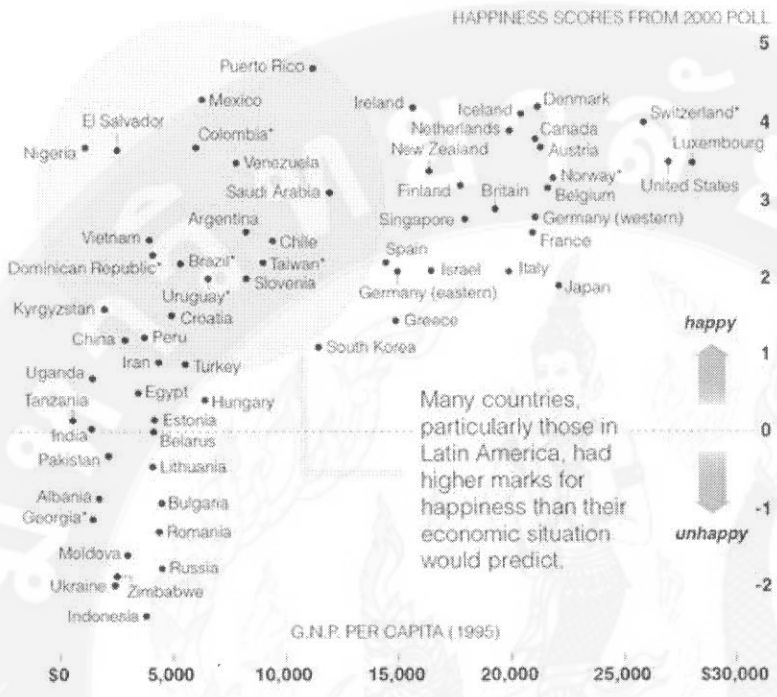
แผนภาพที่ 2.4 แผนที่ความสุขโลก: ประเทศไทย

ผลที่แสดงในแผนที่ มาจากการสำรวจประชาชนทั่วโลก 8,000 คน และนำมาวิเคราะห์วิจัยร่วมกับผลการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ มากกว่า 100 งานวิจัย โดยให้คำจำกัดความว่า “ความสุขคือการมีสุขภาพดี มีความมั่งคั่ง และการศึกษาที่ดี”

Layard ได้กล่าวใน Happiness: lesson from a New Science ว่าจากผลการสำรวจประชากรในแต่ละประเทศ ซึ่งจากข้อมูลนี้ ปรากฏว่าในประเทศที่มีรายได้สูง (ด้านขวาของแผนภาพ) รายได้ที่ไม่ได้นำมาซึ่งความสุขที่มากยิ่งขึ้น แต่ในสถานการณ์เดียวกันในประเทศที่ยากจนซึ่งอยู่ทางด้านซ้ายของแผนภาพ ซึ่งให้เห็นแนวโน้มที่ชัดเจนว่าประเทศที่ร่ำรวยกว่าจะมีความสุขกว่าประเทศที่ยากจนกว่า และเมื่อประเทศที่ยากจนมีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ระดับความสุขก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งเป็นเหตุเป็นผลที่ชัดเจนว่า รายได้ที่เพิ่มมากขึ้นมีคุณค่าอย่างยิ่งเมื่อรายได้นั้นช่วยยกระดับชีวิตของคนให้พ้นผ่านความยากจนทางกายภาพไปได้

A Plateau of Happiness

A country's wealth may not always dictate the happiness of its people. As part of the World Values Survey project, inhabitants of different countries and territories were asked how happy or satisfied they were. Below is a sampling of happiness rankings, along with economic status.

*Poll results for these countries were from 1995. Source: Ronald Inglehart, "Human Beliefs and Values: A Cross-Cultural Sourcebook Based on the 1999-2002 Values Surveys"

แผนภาพที่ 2.5 ระดับความสุขและระดับรายได้ประชาชาติของประเทศต่างๆ

และเหตุผลข้างต้นนี้ สอดคล้องกับความเชื่อที่สำคัญของนักเศรษฐศาสตร์ศตวรรษที่ 19 ว่าความสุขอันเกิดจากรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นจะยิ่งใหญ่ที่สุดหากเป็นคนจน และระดับความสุขนั้นจะลดน้อยลงเรื่อย ๆ ผกผันกับความรวย

2.3.1 การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในประเทศไทย

สามารถจำแนกการพัฒนาดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความสุขได้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2550)

2.3.2 ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม หรือระดับประเทศ

ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม ส่วนใหญ่เป็นบทบาทการดำเนินการของหน่วยงานราชการ นักวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หรือจากตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆ จัดทำ อยู่ และนำมาปรับปรุงเป็นเครื่องมือบ่งชี้สภาพการพัฒนาของประชาชน ซึ่งมักจะมุ่งไปในเรื่องการมี คุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงวัตถุวิสัยมากกว่าการวิเคราะห์ความสุขโดยตรง โดยดัชนีชี้วัดในกลุ่มนี้ ได้แก่

1. ดัชนีความอยู่ดีมีสุข พัฒนาโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ (สศช.) เพื่อใช้ประเมินผลกระทบจากการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-9 โดยมี กรอบแนวคิดว่า “ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงาน ทำอย่างทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และ อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

2. ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สศช. พัฒนาขึ้นในช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เพื่อ ใช้ประเมินผลกระทบการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ใช้เป็นสัญญาณเตือนภัย รวมทั้งบอกถึงสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเอง ทางเศรษฐกิจ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก การเติบโต ทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม

3. ดัชนีการพัฒนายั่งยืน พัฒนาโดย สศช. ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศในทิศทางที่มุ่งสู่ ความสมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนายั่งยืนและความอยู่ดี มีสุขของคนไทย ตัวชี้วัดดังกล่าวใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ใน 3 ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ (องค์ประกอบย่อย : คุณภาพ เสถียรภาพ และการกระจายการพัฒนา) มิติด้าน สังคม (องค์ประกอบย่อย : การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวคนเข้าสู่สังคมฐานความรู้ คุณภาพชีวิต และความมั่นคงการดำรงชีวิต พัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม และการสร้าง ความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม) และมิติด้านสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบย่อย : การสงวนรักษา การมี คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และการมีส่วนร่วมและกระจายการใช้ทรัพยากร)

4. ตัวชี้วัดภาวะสังคม พัฒนาโดย สศช. เพื่อติดตามและรายงานสถานการณ์ทางสังคม โดยตัวชี้วัดภาวะสังคมแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 37 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพคน ความมั่นคงทางสังคม ความเป็นอยู่ และพฤติกรรมของคน และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนและสังคม

5. เกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย 10 ประการ สศช. พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นเป้าหมายขั้นต่ำที่คนไทยควรบรรลุตามเกณฑ์ ระหว่าง (พ.ศ. 2547-2552) โดยมีแนวคิดมาจากหลักคิด 3 ประการ ได้แก่ ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและความมั่นคงในชีวิต

6. ดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index: HAI) สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) โดยนำแนวคิด “ดัชนีความขาดสน” (Human Deprivation Index: HDI) มาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 40 ตัวชี้วัด ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมชีวิตครอบครัวและชุมชน คมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม

7. ดัชนีชี้วัดความสุขระดับชาติ โดยสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกระทรวงสาธารณสุข โดยพิจารณาเป็น 3 มิติ ได้แก่ สถานะสุขภาพของคน ทั้งด้านร่างกาย จิตและปัญญา ระบบบริการสุขภาพ และปัจจัยบ่งชี้สุขภาพ

8. ดัชนีพยากรณ์ความสุขของคนไทย และคนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยของ ABAC Poll มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความสุขของคนทุกระดับทั้งปัจเจก ชุมชน สังคม ภูมิภาค และประเทศ โดยดัชนีชุดนี้มี 14 กลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อความสุข เช่น การศึกษา ความพึงพอใจในหน้าที่การงาน เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมศิลปะ ธรรมชาติและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์

9. ดัชนีคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคมของไทย พัฒนาโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ม.) ในปี 2548 เพื่อเป็นกลไก/เครื่องมือในการพิจารณาแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคมของไทยที่สามารถระบุความจำเป็นเร่งด่วน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีการพัฒนาเป็น 2 ชุด ดัชนีคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 11 มิติ 40 ดัชนี

2.3.3 ดัชนีชี้วัดความสุขในระดับชุมชน หรือระดับพื้นที่

1. ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย ของนายแพทย์ อภิสิทธิ์ ชำรงวารังกุล และคณะ ได้พัฒนาขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างนักวิจัยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มเกษตรกรใน 4 จังหวัดภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดบุรีรัมย์ ขอนแก่น และสุรินทร์ ในงานวิจัย เรื่อง กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย มีต้นเค้ามาจากคำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ในการพึ่งพาตนเอง ที่เน้นความสุขของชีวิตเป็นเป้าหมายในการครองตน และข้อชี้แนะของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ ราชบัณฑิตว่าความสุขในเชิง Happiness เป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิต (mind) และใจ (heart) มีลักษณะสงบ และดำรงอยู่ที่ยาวนาน ซึ่งองค์ประกอบของความสุขแบ่งเป็น 8 หมวด

- 1) การมีหลักประกันในชีวิต
- 2) การมีร่างกาย และจิตใจที่แข็งแรง
- 3) การมีครอบครัวที่อบอุ่น
- 4) การมีชุมชนเข้มแข็ง
- 5) การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี
- 6) การมีอิสรภาพ
- 7) การมีความภาคภูมิใจ
- 8) การเข้าถึงธรรมะว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน

2. ตัวชี้วัดความสุข ของมหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำโดยใช้วิธีเชิงคุณภาพในการวัดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่ (กาญจนบุรี ชัยนาท) และนำมาสร้างแบบสอบถาม จัดทำตัวชี้วัดเชิงปริมาณ

3. ดัชนีชี้วัด โครงการชุมชนเป็นสุขภาคอีสาน พัฒนาโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จ.ขอนแก่น โดยมีแนวคิดให้สุขภาวะทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญาเป็นตัวตั้ง โดยใช้หลักอริยะสังคี และหลักอภิธานิยธรรมของพระพุทธเจ้า เพื่อค้นหาความทุกข์ (ปัญหา) สมุทัย (สาเหตุ) นิโรธ (ทางเลือกในการดับทุกข์) และมรรค (แผนปฏิบัติการดับทุกข์) โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการหาทางเลือกในการดับทุกข์ และแผนปฏิบัติการดับทุกข์ เป็นการวัดในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชนภาคอีสาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ หลักประกันในชีวิต ร่างกายและจิตใจแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งแวดล้อมดี ความภาคภูมิใจ มีอิสรภาพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีการใช้ composite index/indicator อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประชากรและงานระบบสุขภาพ ดังได้กล่าวไว้ในข้างต้น ซึ่งดัชนีที่เกี่ยวข้องกับการวัดความสุข ส่วนใหญ่เป็น composite index ในส่วนของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ก็ใช้ composite index เป็นดัชนีชี้วัด

ตัวอย่างของการศึกษาอื่น ๆ เช่น การศึกษาของ สาลินี เทพสุวรรณ และคณะ ซึ่งได้ทำการศึกษาดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย: ความสำคัญของภาคประชาชน โดยทำการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับหาค่าดัชนีมวลรวมความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวะวิสัย 2) ความแตกต่างของค่าดัชนีมวลรวมความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวะวิสัย จำแนกตาม เพศ กลุ่ม อายุ และกลุ่มเกษตรกร เปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกร และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวะวิสัย และเชิงอัตวิสัย โดยใช้องค์ประกอบทั้งหมด 6 ด้าน 16 ตัวชี้วัด และพบว่า ถ้าให้ค่าถ่วงน้ำหนักต่างกันในแต่ละองค์ประกอบตามสัดส่วนการให้ลำดับความสำคัญของประชาชนผู้ให้ข้อมูล ดัชนีมวลรวมความอยู่ดีมีสุขจะมีค่ามากกว่าการให้ค่าถ่วงน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบเท่ากันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจากผลการศึกษา สามารถอนุมานได้ว่า การกำหนดนโยบายเพิ่มความสุขของประชาชนควรคำนึงถึงความเห็นของประชาชนเป็นหลัก

ในการศึกษาเดียวกันนี้ ได้ระบุวิธีการวัดความอยู่ดีมีสุขในเชิงอัตวิสัยเป็นวิธีการที่ได้มาจากการศึกษาทางด้านจิตวิทยา โดยใช้การตีค่าระดับความสุขจากบุคคลโดยการให้คะแนน ที่โดดเด่นที่สุดคืองานของ Edward Diener ที่เรียกว่าการทดสอบ SWB ซึ่งย่อมาจาก Subjective Well-being เป็นการให้บุคคลประเมินตนเองโดยการให้คะแนนว่าตนเองมีความสุขอยู่ในระดับใด ซึ่งมีคะแนนตั้งแต่ 1 – 7 (Edward Diener, 2004) นอกจากนี้ยังมีงานของ Martin Seligman (2005) และ German Socio-Economic Panel GSOEP (2000) โดยเชื่อว่าการวัดความสุขโดยวิธีการดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือและมีความแม่นยำในการวัดพอสมควร (“วัดอย่างไร – บ่งชี้อะไรดัชนีความสุข.” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ 17 กรกฎาคม 2549)

ในด้านสถิติที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย พิจารณาจากการศึกษาเรื่องความสุขในไทยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ใช้วิธีการ Composite index ในการพิจารณาดัชนีและวิธีการถดถอยเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่าง ความสุขและปัจจัยที่มีผลต่อความสุข รายละเอียดดังนี้

อภิสิทธิ์ ชำรงวารงกุล และคณะ (2543) ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด ความสุขของคนไทย ซึ่งในการศึกษานี้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการสร้างกระบวนการคิดของชาวบ้านในการวิจัยเพื่อสร้างดัชนีผ่านการ focus group ร่วมกับระหว่างคณะวิจัยและผู้นำทางภูมิปัญญาในพื้นที่เป้าหมาย

รสรินทร์ เกรย์ และคณะ (2549) ศึกษาเรื่องความชอบความพอใจ ความมั่นคงในบั้นปลายชีวิต เลือกตัวอย่างแบบ Stratified two strage sampling ในกลุ่มตัวอย่างอายุ 55-80 ปี และใช้เทคนิควิธีวิเคราะห์ Multiple regression analysis

นิตานาด ถิ่นทะเล (2550) ศึกษาการวัดระดับความสุขของประชาชน กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยางน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยใช้สูตรของ Taro Yamane และอธิบายผลด้านสถิติอธิบาย (descriptive statistic) เช่นเดียวกันกับการศึกษา แอนนา สำราญ (2550) ซึ่งศึกษาเรื่อง การวัดระดับความสุขของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกมลา อำเภอกระบุรี จังหวัดภูเก็ต

พิริยะ ผลพิรุฬห์ และปิงปอนด์ รักอำนวยกิจ (2550) ศึกษาเรื่องความสุขสบายใจของคนเมือง สุ่มตัวอย่างแบบ Multi-stage sampling จากประชากรอายุ 15-60 ปี ผู้อาศัยทั้งในเขตเมืองและชนบท จาก 5 ภาค โดยแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มจังหวัดร้อย ปานกลาง และยากจน ใช้เทคนิควิเคราะห์ผ่านสองแบบจำลอง Linear Probability และ Probit Model ในปี 2551 ผู้ศึกษาเดียวกันนี้ได้ทำการศึกษาเรื่องความสุขจากทุนทางสังคม: กรณีศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดกาญจนบุรี ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป วิเคราะห์โดยใช้ Multiple regression analysis, Probit model และ Ordinary least square ร่วมกัน

เริงชัย ต้นสุชาติ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ดัชนีวัดความสุขและความอยู่ดีมีสุขของประชากรอำเภอสันทราย โดยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ และใช้เทคนิคในการประมาณแบบจำลอง ordered probit และใช้วิธีในทำนองเดียวกันในการศึกษา ดัชนีวัดความสุข ความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกชุมชนในมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งทำการศึกษาพร้อมกับ วรรณชนก คำแก้ว (2551)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

3.1.1 การเก็บข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ เอกสาร ตำรา บทความ ข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (Internet) เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ และประเด็นในการออกแบบสอบถาม ต่อไป
2. เลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง
 - a. กลุ่มตัวอย่าง อ้างอิงจากการคำนวณของ Taro Yamane² ด้วยระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ดังนี้

พิจารณาจากจำนวนประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2557 จำนวน 1,669,590 คน และกำหนดขนาดตามสูตร

$$n = N / (1 + Ne^2)$$

โดย n = จำนวนตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ขอบเขตความคลาดเคลื่อนที่กำหนด ในที่นี้ใช้ 5 % หรือ 0.05

ดังนั้น $n = 1,669,590 / [1 + (1,669,590 * 0.05^2)] = 399.90$ หรือประมาณ 400

นั่นคือ ด้วยระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาไม่ควรต่ำกว่า 399.90 หรือ 400 คน นั่นเอง (อาจจัดเก็บเพิ่มเติมในช่วงระหว่าง 400 – 450 คน)

² Taro Yamane. Statistics : an introductory analysis ,1973

- b. สำหรับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ขึ้นอยู่กับขนาดรายได้ของชุมชน และข้อมูลลักษณะประชากรจากการ pre-survey และแบ่งสุ่มจัดเก็บแบ่ง random ตามลักษณะที่แบ่ง เช่น well-being quintile

ตารางที่ 3.1 จำนวนตัวอย่างในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

	จำนวนตัวอย่าง (คน)				
	1	2	3	4	5
ชุมชนเมือง	45	45	45	45	45
ชุมชนชนบท	45	45	45	45	45

3.2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา

3.2.1 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

(1) พื้นที่: 166.472 ตารางกิโลเมตร³

(2) ประชากร

จำนวนประชากรแยกตามลักษณะส่วนบุคคล รายเพศ และรายอายุ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558 เป็นดังตารางที่ 2.1 และ 2.2

³ ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ, <http://www.amphoe.com/menu.php?mid=1&am=146&pv=13>

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะข้อมูล	ชาย	หญิง	รวม
แยกตามเพศ	6,260	6,905	13,165
แยกตามลักษณะสถานะของบุคคล			
- ผู้ที่มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน	5,964	6,775	12,739
- ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน	91	54	145
- ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง (ทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับ ลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้าน)	186	68	254
- ผู้ที่อยู่ระหว่างการย้าย (ผู้ที่ย้ายออกแต่ยังไม่ได้ย้ายเข้า)	19	8	2
แยกตามช่วงอายุ			
น้อยกว่า 20 ปี	1421	1411	2832
20-29 ปี	939	944	1883
30-39 ปี	997	1171	2168
40-49 ปี	856	1067	1923
50-59 ปี	945	1184	2129
60-69 ปี	493	623	1116
70-79 ปี	196	225	421
80 ปีขึ้นไป	117	150	267

ที่มา: http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php , ระบบสถิติทางการทะเบียน ของใคร

3.2.2 อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอสันกำแพงอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันออก ตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1006 (เชียงใหม่-สันกำแพง) ประมาณ 20 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบและพื้นที่ภูเขา ทั้งสองลักษณะเป็นพื้นที่ทำการเกษตร มีพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ภูเขา การตั้งบ้านเรือนเกาะกลุ่มกันตามแนวถนนภายในตำบล

(1) พื้นที่: 217.5132 ตารางกิโลเมตร⁴

(2) ประชากร

จำนวนประชากรแยกตามลักษณะส่วนบุคคล รายเพศ และรายอายุ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558 เป็นดังตารางที่ 2.1 และ 2.2

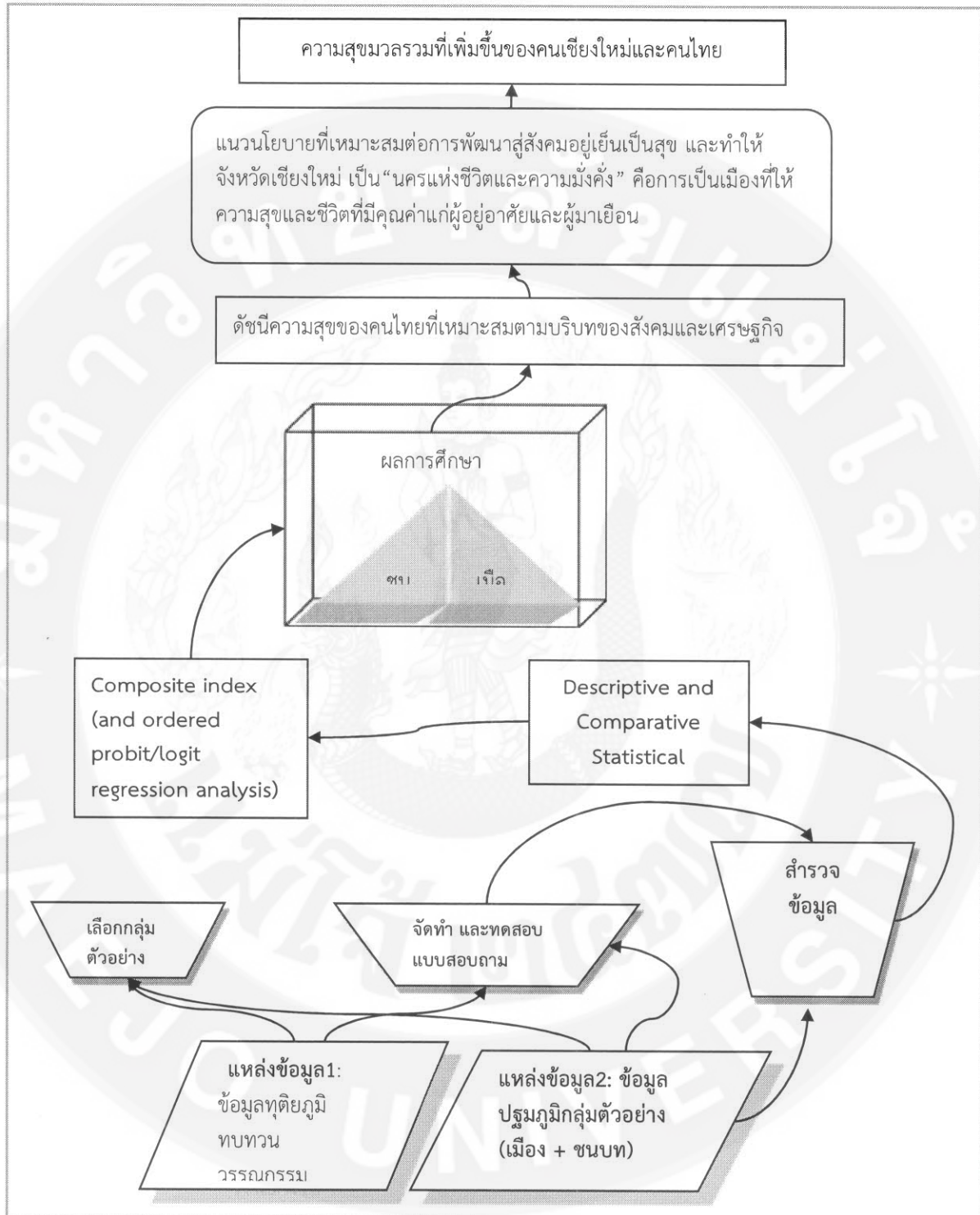
ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากรอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะข้อมูล	ชาย	หญิง	รวม
แยกตามเพศ	23,393	25,519	48,912
แยกตามลักษณะสถานะของบุคคล			
- ผู้ที่มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน	22,955	25,235	48,190
- ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน	202	66	268
- ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง (ทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับ ลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้าน)	192	201	393
- ผู้ที่อยู่ระหว่างการย้าย (ผู้ที่ย้ายออกแต่ยังไม่ได้ย้ายเข้า)	44	17	61
แยกตามช่วงอายุ			
น้อยกว่า 20 ปี	4265	3997	8262
20-29 ปี	3312	3427	6739
30-39 ปี	3610	3730	7340
40-49 ปี	3174	3822	6996
50-59 ปี	4500	5468	9968
60-69 ปี	2516	2911	5427
70-79 ปี	928	1038	1966
80 ปีขึ้นไป	650	842	1492

ที่มา: http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php , ระบบสถิติทางการทะเบียน ของใคร

⁴ สำนักงานเกษตรอำเภอสันกำแพง, <http://sankamphaeng.chiangmai.doe.go.th/mm01.html>

3.3 กรอบวิธีดำเนินการศึกษา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษานี้ เป็นการศึกษาความสุขระดับบุคคลของคนในจังหวัดเชียงใหม่เปรียบเทียบระหว่างในเมืองและชนบท ด้วยการสอบถามจากตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 465 ราย โดยเนื้อหาแบ่งเป็นสามส่วนด้วยกัน ส่วนแรกคือลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา และส่วนที่สองความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่ โดยใช้คะแนนการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถามค่าเฉลี่ย โดยมีค่าระหว่าง 0 – 10 โดยที่ 0 คือไม่มีเลย 1 คือมีน้อยที่สุด และ 10 คือมีมากที่สุด และส่วนสุดท้ายคือปัจจัยที่กำหนดความสุขของคนเชียงใหม่

4.1 ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นดังนี้ กลุ่มตัวอย่างแบ่งได้เป็นสองกลุ่มตามพื้นที่ศึกษาในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือชุมชนเมือง ร้อยละ 43.44) กลุ่มตัวอย่างเกินกว่ากึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.85) มีช่วงอายุ 40 - 49 ปี และ 30-39 ปี มากที่สุด ในจำนวนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 26.56 และร้อยละ 26.14 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 50 – 59 ปี คือร้อยละ 23.24 และน้อยสุดคือช่วงอายุต่ำกว่า 20 คิดเป็นร้อยละ 0.83

กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 94.19) นับถือศาสนาพุทธ และส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา (ร้อยละ 99.17) เกือบหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 24.07) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และจบการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา เท่ากันร้อยละ 17.84 และมีมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 17.01

กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนของผู้ที่สมรสแล้วมากที่สุด (ร้อยละ 61.41) รองลงมาเป็นผู้ที่อยู่ในสถานภาพโสดและหย่าร้างตามลำดับ ร้อยละ 31.54 มีขนาดครัวเรือนเท่ากับ 3 คน รองลงมา มีขนาดครัวเรือน 4 คน (ร้อยละ 23.65)

ตารางที่ 4.1 ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะส่วนบุคคล	ชุมชนชนบท		ชุมชนเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตัวอย่างทั้งหมด	263	56.56	202	43.44	465	100.00
เพศ						
หญิง	102	21.94	119	25.59	221	47.53
ชาย	161	34.62	83	17.85	244	52.47
ช่วงอายุ						
ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.22	2	0.43	3	0.65
20 – 29 ปี	21	4.52	57	12.26	78	16.77
30 – 39 ปี	35	7.53	47	10.11	82	17.63
40 – 49 ปี	54	11.61	57	12.26	111	23.87
50 – 59 ปี	100	21.51	33	7.10	133	28.60
60 – 69 ปี	41	8.82	4	0.86	45	9.68
ตั้งแต่ 70 ขึ้นไป	11	2.37	2	0.43	13	2.80
ศาสนาพุทธ	254	54.62	194	41.72	448	96.34
ระดับการศึกษาสูงสุด						
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3	0.65	4	0.86	7	1.51
ต่ำกว่าประถมศึกษา	39	8.39	4	0.86	43	9.25
ประถมศึกษา	109	23.44	36	7.74	145	31.18
มัธยมศึกษาตอนต้น	40	8.60	19	4.09	59	12.69
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	22	4.73	36	7.74	58	12.47
อนุปริญญา / ปวส.	4	0.86	13	2.80	17	3.66
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	37	7.96	72	15.48	109	23.44
ปริญญาโท	9	1.94	15	3.23	24	5.16
ปริญญาเอก		0.00	3	0.65	3	0.65
สถานภาพ						
โสด	30	6.45	82	17.63	112	24.09
สมรส	203	43.66	101	21.72	304	65.38
หย่า	25	5.38	20	4.30	45	9.68
ขนาดครัวเรือนเฉลี่ย	3.57		3.61		3.59	
อาชีพ						
ค้าขาย	32	6.93	43	9.31	75	16.23
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	36	7.79	39	8.44	75	16.23
รับราชการ/พนักงานรัฐ	48	10.39	50	10.82	98	21.21
เกษตรกร	60	12.99	4	0.87	64	13.85
แม่บ้าน/ไม่ได้ทำงาน/ว่างงาน	72	15.58	63	13.64	135	29.22
รับจ้างและอื่นๆ	13	2.81	2	0.43	15	3.25
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	12,328.89		15,915.84		13,887.09	
ค่าใช้จ่ายในดำรงชีวิตเฉลี่ย/เดือน*	13,357.41		17,376.24		15,103.23	

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ เมื่อ กันยายน 2558

หมายเหตุ: *คำนวณจากค่าอาหาร ค่าเครื่องคั้นไม่มีแอลกอฮอล์ ค่าสาธารณูปโภค ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายเด็กและคนชรา

4.1.2 สมดุลในชีวิต

จากการสอบถามรูปแบบการจัดสรรเวลาเพื่อทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน พบว่า คนเชียงใหม่ทำงานโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 24 ชั่วโมง 48 นาที โดยคนในชุมชนชนบทใช้เวลาทำงานมากกว่าคนในชุมชนเมืองเกือบหนึ่งชั่วโมง (53 นาที) สอดคล้องกับชั่วโมงการนอน โดยคนในชุมชนเมืองใช้เวลานอนต่อวันประมาณ 9 ชั่วโมง มากกว่าคนในชุมชนชนบท การที่คนในชนบทนอนน้อยกว่าอาจเนื่องมาจากวิถีการใช้ชีวิตของชุมชนชนบทที่ยังคงเป็นชุมชนเกษตรอยู่

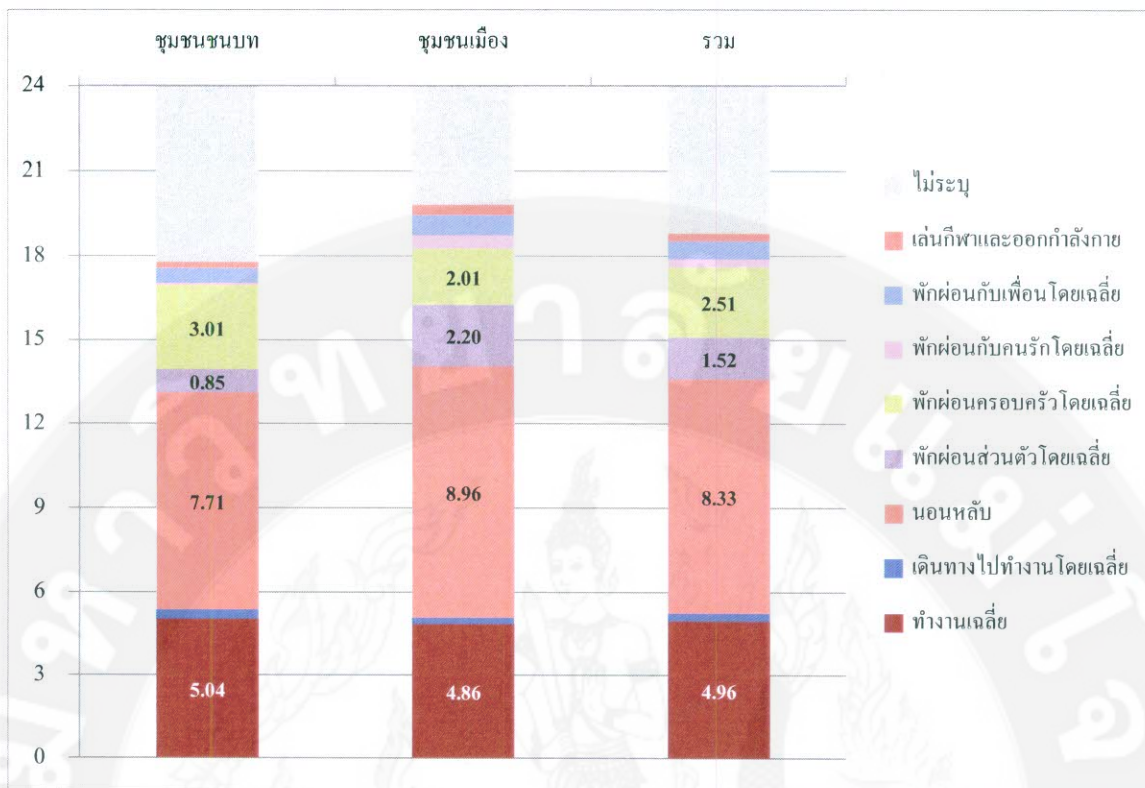
เมื่อพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ของ OECD เรื่อง work-life balance ซึ่งกำหนดให้คนที่มีความสมดุลในชีวิตจะมีการทำงานไม่เกินสัปดาห์ละ 45 ชั่วโมง ซึ่งมากกว่าร้อยละ 70 ของคนเชียงใหม่ ทั้งในเมืองและชนบทมีเวลาทำงานอยู่ในช่วงที่มีสมดุลในการใช้ชีวิต รายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การจัดสรรและใช้เวลาของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบชุมชนชนบท-เมือง

เวลาที่ใช้ในการกิจกรรม	ชุมชนชนบท	ชุมชนเมือง	ทั้งหมด
- นอนหลับ (ต่อวัน)	7 ชั่วโมง 43 นาที	8 ชั่วโมง 58 นาที	8 ชั่วโมง 20 นาที
- ทำงานเฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	5 ชั่วโมง 2 นาที	4 ชั่วโมง 52 นาที	4 ชั่วโมง 58 นาที
- พักผ่อนส่วนตัวโดยเฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	51 นาที	2 ชั่วโมง 12 นาที	1 ชั่วโมง 31 นาที
- พักผ่อนครอบครัวโดยเฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	3 ชั่วโมง 1 นาที	2 ชั่วโมง 1 นาที	2 ชั่วโมง 31 นาที
- พักผ่อนกับคนรักโดยเฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	6 นาที	29 นาที	17 นาที
- พักผ่อนกับเพื่อนโดยเฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	32 นาที	44 นาที	38 นาที
- เดินทางไปทำงานโดยเฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	20 นาที	14 นาที	17 นาที
- เล่นกีฬาและออกกำลังกาย (ต่อสัปดาห์)	13 นาที	21 นาที	17 นาที
สมดุลการชีวิต			
- ทำงานเฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	25 ชั่วโมง 11 นาที	24 ชั่วโมง 18 นาที	24 ชั่วโมง 48 นาที
- ทำงานน้อยกว่า 45 ชั่วโมง/สัปดาห์	177 คน (38.06%)	164 คน (35.27%)	341 คน (73.33%)
- ทำงานมากกว่า 45 ชั่วโมง/สัปดาห์	85 คน (18.28%)	38 คน (8.17%)	123 คน (26.45%)

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

หากกำหนดให้มีการทำงาน 5 วันต่อสัปดาห์ เมื่อคำนวณพฤติกรรมการใช้เวลาของคนในเมืองเทียบกับในชุมชนชนบท เป็นดังแผนภาพที่ 4.2

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

แผนภาพที่ 4.1 รูปแบบการใช้เวลาในหนึ่งวัน โดยเฉลี่ยของคนเชียงใหม่เปรียบเทียบกับคนชุมชนชนบท-เมือง

4.1.3 การมีส่วนร่วมกับชุมชนที่อยู่อาศัย

การมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชนที่อยู่อาศัย นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของคน ในการศึกษาครั้งนี้ ได้สอบถามในสามประเด็นคือ สถานภาพการเป็นสมาชิกขององค์กรในชุมชน เพื่อให้เห็นถึงลักษณะของการเป็นผู้มีบทบาทชี้นำในท้องถิ่นและสัดส่วนของผู้มีบทบาทเป็นผู้นำหรือตัวแทนท้องถิ่นหรือชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงไร และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชนเพื่อให้เห็นถึงสภาพการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน โดยพบว่ามีเพียงร้อยละ 16.77 ของตัวอย่างทั้งหมดเท่านั้นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน แม้ว่าจะไม่ได้เป็นสมาชิกในองค์กรชุมชนแต่กลุ่มตัวอย่างในชนบทให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชนเป็นส่วนมาก แม้จะไม่ทุกครั้งทุกกิจกรรมแต่หากไม่ติดธุระจำเป็นใดใด ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ต่างจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชนเลย (68 คนจาก 202 คน)

ในส่วนของการให้คะแนนความเป็นประชาธิปไตยในสังคมชุมชนที่ตัวเองอาศัยอยู่ ค่าเฉลี่ยของคนเชียงใหม่อยู่ที่ 7.29 ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบท โดยผู้ที่อาศัยในชุมชนเมืองเห็นว่ามีความเป็นประชาธิปไตยน้อยกว่าชุมชนชนบทถึง 1.40 คะแนน

ตารางที่ 4.3 การมีส่วนร่วมกับชุมชนที่อยู่อาศัยและความเป็นประชาธิปไตยของชุมชน

การมีส่วนร่วมกับชุมชนและความเป็นประชาธิปไตยของชุมชน	ชุมชนชนบท		ชุมชนเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตัวอย่างทั้งหมด	263	56.56	202	43.44	465	100.00
เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน	43	9.25	35	7.53	78	16.77
การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ						
ร่วมมากที่สุด	26	5.59	30	6.45	56	12.04
ร่วมเป็นส่วนมาก	100	21.51	42	9.03	142	30.54
ร่วมบ้างเป็นบางครั้ง	74	15.91	62	13.33	136	29.25
ไม่เข้าร่วม	63	13.55	68	14.62	131	28.17
การเป็นประชาธิปไตย (0-10) (0=ไม่เป็น 10=เป็นประชาธิปไตย)	7.90		6.50		7.29	

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

4.1.4 การเป็นพุทธศาสนิกชน

เนื่องจากไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของชาติ และจากลักษณะส่วนบุคคล มีกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธถึงร้อยละ 96 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด อีกทั้งจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของศาสนา (ไม่ว่าศาสนาใด) จะมีผลในทางบวกต่อระดับความสุขของบุคคลนั้นๆ ในที่นี้ จึงได้สอบถามกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพุทธศาสนิกชนในเชิงประจักษ์ ได้แก่ ความดีในการใส่บาตร การไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ การเข้าวัด และให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินตนเองในการปฏิบัติตามศีลห้า และการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี (คะแนน 0-10) คนเชียงใหม่ส่วนใหญ่ นิยมใส่บาตรและอ่านหนังสือธรรมะ 1-2 ครั้งต่อเดือน ไหว้พระสวดมนต์ในทุกวัน แต่ไม่เคยนั่งสมาธิเลย ส่วนมากนิยมไปวัดในวันพระ

และเมื่อพิจารณาจำนวนวันพระเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 48 วัน วันเทศกาลสำคัญคิดเป็น 8 วันต่อปี พบว่ากิจกรรมทางพุทธศาสนาที่คนเชียงใหม่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือการสวดมนต์ไหว้พระ(121 ครั้งต่อปี หรือประมาณ เดือนละ 10 ครั้ง) รองลงมาคือการอ่านหนังสือธรรมะ (44 ครั้งต่อปี) ส่วนการใส่บาตร ไปวัด และนั่งสมาธิ มีการปฏิบัติในจำนวนที่เท่าๆ กันคือ ประมาณ 35 ครั้งต่อปี โดยคนในชุมชนชนบทให้คะแนนตนเองในการปฏิบัติตามศีลห้าและการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาสูงกว่าคนในชุมชนเมืองทั้งสองตัวชี้วัด

ตารางที่ 4.4 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพุทธศาสนิกชน

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็น พุทธศาสนิกชน	ชุมชนชนบท		ชุมชนเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตัวอย่างทั้งหมด	263	56.56	202	43.44	465	100.00
ใส่บาตร						
ไม่เคยเลย	26	5.59	17	3.66	43	9.25
1-2 ครั้งต่อเดือน	72	15.48	64	13.76	136	29.25
1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	11	2.37	22	4.73	33	7.10
3 วัน/สัปดาห์	4	0.86	12	2.58	16	3.44
ทุกๆ วัน	0	0.00	5	1.08	5	1.08
ทุกๆ วันพระ	89	19.14	34	7.31	123	26.45
เฉพาะเทศกาลวันสำคัญ	61	13.12	48	10.32	109	23.44
ใส่บาตร (ครั้ง/ปี)	29		42		35	
ไหว้พระ สวดมนต์						
ไม่เคยเลย	17	3.66	44	9.46	61	13.12
1-2 ครั้งต่อเดือน	37	7.96	41	8.82	78	16.77
1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	9	1.94	12	2.58	21	4.52
3 วัน/สัปดาห์	2	0.43	15	3.23	17	3.66
ทุกวัน	80	17.20	44	9.46	124	26.67
ทุกวันพระ	74	15.91	31	6.67	105	22.58
เฉพาะเทศกาลวันสำคัญ	44	9.46	15	3.23	59	12.69
ไหว้พระสวดมนต์ (ครั้ง/ปี)	132		107		121	

⁵ วันมาฆบูชา, วันวิสาขบูชา, วันอาสาฬหบูชา, วันเข้าพรรษา, วันออกพรรษา, วันลอยกระทง, วันสงกรานต์ และวันขึ้นปีใหม่

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็น พุทธศาสนิกชน	ชุมชนชนบท		ชุมชนเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตัวอย่างทั้งหมด	263	56.56	202	43.44	465	100.00
นั่งสมาธิ						
ไม่เคยเลย	120	25.81	110	23.66	230	49.46
1-2 ครั้งต่อเดือน	26	5.59	24	5.16	50	10.75
1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	13	2.80	5	1.08	18	3.87
3 วัน/สัปดาห์	4	0.86	10	2.15	14	3.01
ทุกวัน	11	2.37	10	2.15	21	4.52
ทุกวันพระ	46	9.89	26	5.59	72	15.48
เฉพาะเทศกาลวันสำคัญ	43	9.25	17	3.66	60	12.90
นั่งสมาธิ (ครั้ง/ปี)	33		37		35	
อ่านหนังสือธรรมะ						
ไม่เคยเลย	43	9.25	66	14.19	109	23.44
1-2 ครั้งต่อเดือน	91	19.57	70	15.05	161	34.62
1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	35	7.53	26	5.59	61	13.12
3 วัน/สัปดาห์	9	1.94	5	1.08	14	3.01
ทุกวัน	13	2.80	8	1.72	21	4.52
ทุกวันพระ	35	7.53	22	4.73	57	12.26
เฉพาะเทศกาลวันสำคัญ	37	7.96	5	1.08	42	9.03
อ่านหนังสือธรรมะ (ครั้ง/ปี)	48		40		44	
ไปวัด						
ไม่เคยเลย	0	0.00	9	1.94	9	1.94
1-2 ครั้งต่อเดือน	74	15.91	71	15.27	145	31.18
1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	2	0.43	15	3.23	17	3.66
3 วัน/สัปดาห์	0	0.00	10	2.15	10	2.15
ทุกวัน	2	0.43	4	0.86	6	1.29
ทุกวันพระ	117	25.16	39	8.39	156	33.55
เฉพาะเทศกาลวันสำคัญ	68	14.62	54	11.61	122	26.24
ไปวัด (ครั้ง/ปี)	32		38		35	
การปฏิบัติตามศีลห้า (0-10) (0=ไม่ปฏิบัติเลย 10=ปฏิบัติครบ)	7.58		6.48		7.10	
การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา (0-10) (0=ไม่ปฏิบัติเลย 10=ปฏิบัติครบ)	7.68		6.82		7.31	

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

4.1.5 ความปลอดภัยในชีวิต

หัวข้อนี้ เป็นการสอบถามสภาพความปลอดภัยทางกายภาพ คือประสบการณ์การประสบภัยพิบัติของชุมชนที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน และความถี่ของการเกิดเหตุโจรกรรมในชุมชน เพื่อให้เห็นถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนที่อยู่อาศัย

คนในชุมชนชนบทนั้น เห็นว่าชุมชนที่ตนอยู่อาศัยมีความปลอดภัยทั้งจากภัยธรรมชาติโดยส่วนใหญ่ (145 จาก 263 ตัวอย่าง) เห็นว่าชุมชนของตนไม่มีภัยพิบัติเกิดขึ้นเลย แต่มีบางส่วนเคยประสบภัยแห้ง และน้ำท่วมบ้าง แต่ในชุมชนชนบททั้งหมดไม่เคยประสบเหตุโจรกรรมใดเลย ส่วนคนในชุมชนเมืองนั้น มีทั้งที่ประสบภัยพิบัติเป็นประจำและไม่เคยเกิดภัยพิบัติเลย ซึ่งภัยที่ประสบคือภัยจากน้ำท่วมเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เก็บ มีบางส่วนอาศัยอยู่ใกล้แม่น้ำปิง แต่ในส่วนของ การโจรกรรมนั้น เป็นไปในการทำงานเดียวกับชุมชนชนบทคือแทบจะไม่มีผู้เคยประสบเหตุโจรกรรมเลย (มีผู้เคยประสบเหตุโจรกรรมเพียง 10 คนจาก 202 คน เท่านั้น) รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ความปลอดภัยในชุมชน

ความปลอดภัยในชุมชน	ชุมชนชนบท		ชุมชนเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตัวอย่างทั้งหมด	263	56.56	202	43.44	465	100.00
การเกิดภัยพิบัติ						
เป็นประจำ	31	6.67	57	12.26	88	18.92
บ่อยครั้ง	67	14.41	53	11.40	120	25.81
บ้างเป็นบางครั้ง	16	3.44	15	3.23	31	6.67
นานครั้ง	4	0.86	20	4.30	24	5.16
ไม่เคยเลย	145	31.18	57	12.26	202	43.44
การเกิดโจรกรรม						
เป็นประจำ	0	0.00	1	0.22	1	0.22
บ่อยครั้ง	0	0.00	0	0.00	0	0.00
บ้างเป็นบางครั้ง	0	0.00	2	0.43	2	0.43
นานครั้ง	0	0.00	7	1.51	7	1.51
ไม่เคยเลย	263	56.56	192	41.29	455	97.85

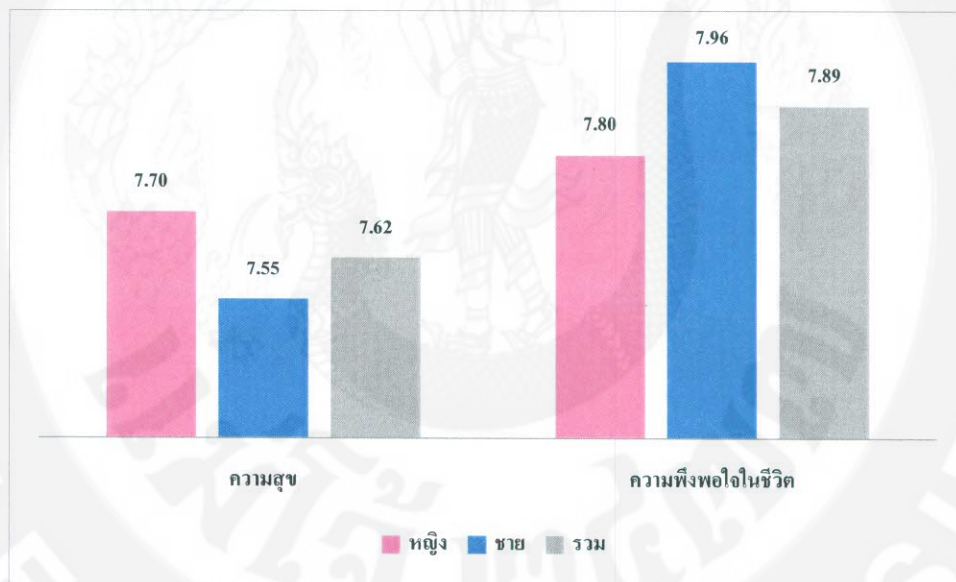
ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

4.2 ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของคนเชียงใหม่

4.2.1 ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยตามลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

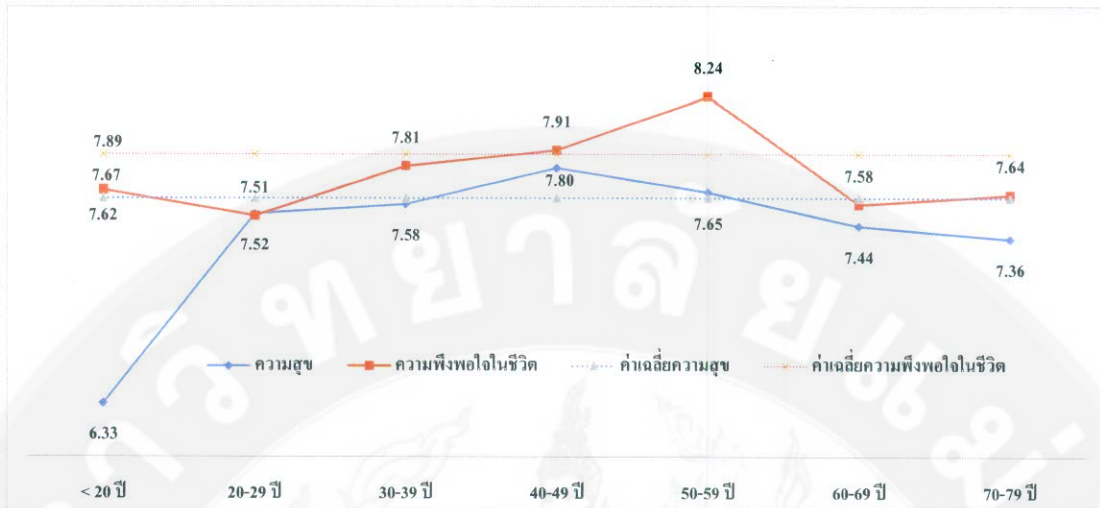
ในการศึกษานี้ แยกพิจารณาความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (subjective well-being) เป็นสองประเภท คือ ความสุขและความพึงพอใจในชีวิต โดยใช้คะแนนการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย โดยมีค่าระหว่าง 0–10 โดยที่ 0 คือไม่มีเลย 1 คือน้อยที่สุด และ 10 คือมีมากที่สุด

โดยภาพรวมแล้ว คนเชียงใหม่มีระดับความพอใจในชีวิตสูงกว่าความสุขเล็กน้อย (0.37) และเมื่อเทียบระหว่างคนในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันคือ คนในชนบทมีความสุขมากกว่าคนในชุมชนเมือง แต่คนในชุมชนเมืองมีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมสูงกว่า อย่างไรก็ตามยังถือว่าทั้งระดับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนชนบทและชุมชนเมือง อยู่ในระดับเดียวกัน (ช่วงระหว่าง 7.50-8.49)

แผนภาพที่ 4.2 ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่จำแนกตามเพศ

คนที่มีช่วงอายุระหว่าง 40-49 ปี มีระดับความสุขสูงมากที่สุด เมื่อเทียบกับช่วงอายุอื่นๆ และคนที่มีช่วงอายุระหว่าง 50-59 ปี เป็นช่วงที่มีความพึงพอใจมากที่สุดเมื่อเทียบกับช่วงชีวิตอื่นๆ และเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยโดยรวมของคนเชียงใหม่ทั้งหมด พบว่าช่วงอายุทั้ง 40-49 ปี และ 50-59 ปี เป็นเพียงสองช่วงอายุที่มีคะแนนสูงเกินคะแนนเฉลี่ย (แผนภาพที่ 4.3) และเมื่อจำแนกตามช่วงระดับรายได้ พบว่าความพึงพอใจในชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ความสุขไม่ได้ขึ้นกับระดับรายได้ (มีลักษณะตาม Easterlin paradox) (แผนภาพที่ 4.4)

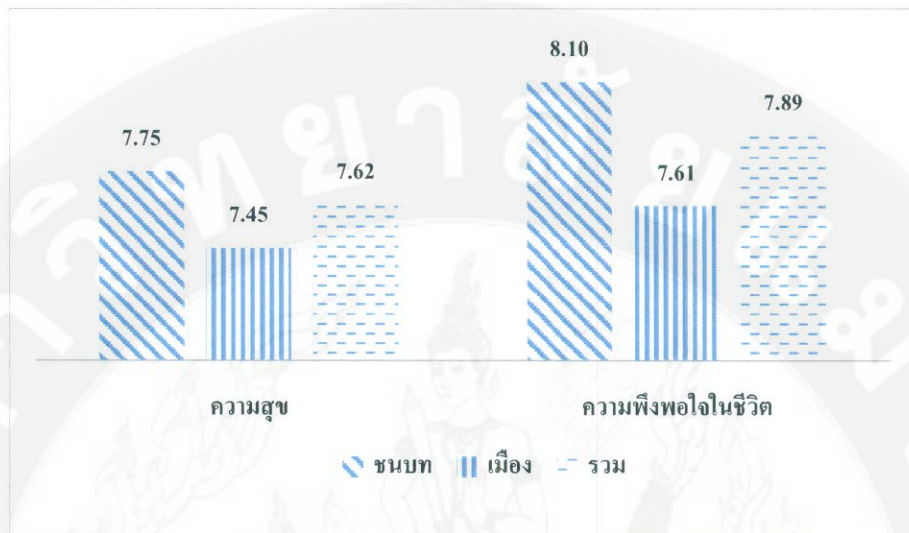

แผนภาพที่ 4.3 ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่ใหม่จำแนกตามช่วงอายุ

แผนภาพที่ 4.4 ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่ใหม่จำแนกตามระดับรายได้

เมื่อพิจารณาเทียบระหว่างความเป็นเมืองกับชนบท พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบทมี ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้อาศัยอยู่ในเขตเมือง (แผนภาพที่ 4.5)

แผนภาพที่ 4.5 ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่ชนบท-ชุมชนเมือง

4.2.2 องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย

เมื่อพิจารณาโดยใช้ตัวชี้วัด subjective well-being ของ OECD (2009) มาปรับใช้ในการศึกษานี้ ตัวชี้วัดขององค์ประกอบของความสุข หรือ Happiness ที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงมีด้วยกัน 9 องค์ประกอบด้วยกันคือ 1) การคิดบวกกับตนเองเสมอ 2) การมองโลกในแง่ดี 3) อิศระในการใช้ชีวิต 4) ทำสิ่งมีคุณค่าและมีความหมาย (ในบางการศึกษาแนะนำให้แยกเรื่องการมีคุณค่าและความหมายในชีวิต เป็นความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยประเภท Eudaimonia แต่ในการศึกษานี้ยังคงรวมองค์ประกอบนี้อยู่ใน ตัวชี้วัดของความสุขอยู่) 5) มีเป้าหมายในชีวิต 6) การเผชิญหน้ากับปัญหา 7) พลังในการใช้ชีวิต 8) สงบ และผ่อนคลาย 9) ความเหงาและโดดเดี่ยว

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นชัดเจนขึ้นว่าคนในชุมชนชนบทมีความสุขมากกว่าคนในชุมชนเมือง เกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นเพียงองค์ประกอบเดียวในด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา และความพึงพอใจ ในชีวิตคนในชนบทประเมินตัวเองในระดับที่สูงกว่าคนในชุมชนเมืองทุกองค์ประกอบ รายละเอียด แสดงดังตารางที่ 4.5 และ 4.6

ตารางที่ 4.6 ความสุขรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบความสุข	ชนบท	ในเมือง	รวม
1. ท่านมีคิดบวกกับตนเองเสมอ	8.66	7.85	8.31
2. ท่านมองและคิดในแง่ดีกับอนาคตของท่านเสมอ	8.47	8.07	8.30
3. ท่านมีอิสระในการใช้ชีวิต	8.43	7.97	8.23
4. ท่านคิดว่าสิ่งที่ท่านทำมีคุณค่าและมีความหมาย	8.11	7.71	7.94
5. ท่านรู้ว่าเป้าหมายในชีวิตท่านคืออะไร และทำทุกอย่างในทุกๆวันเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น	8.15	7.72	7.97
6. หากเกิดปัญหาหรือชีวิตไม่ได้เป็นไปอย่างที่หวัง และรู้สึกแย่ ท่านจะใช้เวลาไม่นานในการปรับตัวสู่ภาวะปกติ	5.38	6.22	5.74
7. ท่านรู้สึกสดชื่นและเปี่ยมไปด้วยพลังในการใช้ชีวิต	8.40	7.48	8.00
8. ท่านรู้สึกสงบและผ่อนคลาย	7.61	6.72	7.22
9. ท่านไม่รู้สึกเหงาและโดดเดี่ยว	7.96	6.85	7.48
10. ความสุขโดยรวม	7.75	7.45	7.62

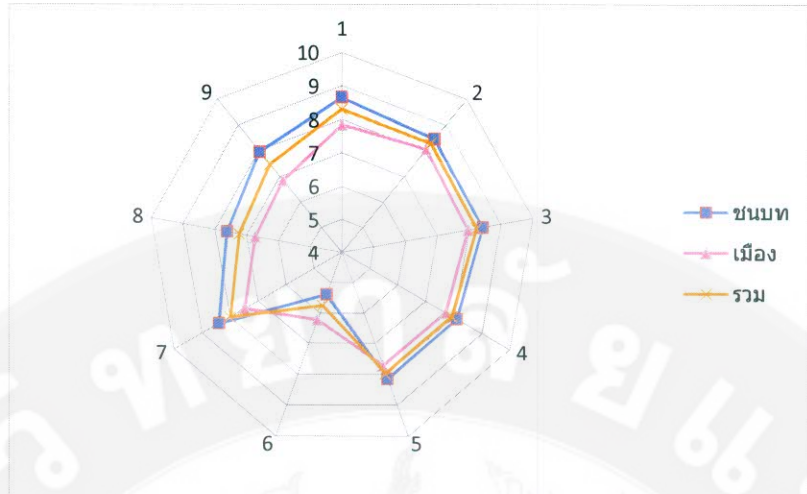
ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ตารางที่ 4.6 ความพึงพอใจในชีวิตรายองค์ประกอบ

ตัวชี้วัด	ชนบท	ในเมือง	รวม
1. ความพึงพอใจต่อมาตรฐานการครองชีพของท่าน	7.42	6.74	7.12
2. ความพึงพอใจต่อสุขภาพกายของท่าน	7.51	7.05	7.31
3. ความพึงพอใจต่อความสำเร็จในชีวิต	7.49	6.95	7.25
4. ความพึงพอใจต่อความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในปัจจุบัน	8.55	7.38	8.04
5. ความพึงพอใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน/สังคมที่ท่านอาศัยอยู่	8.63	7.68	8.22
6. ความพึงพอใจต่อความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินในอนาคต	8.51	7.35	8.00
7. ความพึงพอใจต่อเวลาที่ใช้ในสิ่งที่ท่านอยากทำ	8.20	6.92	7.64
8. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวท่าน ทั้งที่บ้านและที่ทำงาน	8.79	7.50	8.23
9. ความพึงพอใจต่อชีวิตโดยรวม	8.10	7.61	7.89

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

เพื่อให้เห็นความสมดุลของความสุขและความพึงพอใจในชีวิตในภาพรวม จึงได้นำคะแนนการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่าง นำเสนอด้วยแผนภาพที่ 4.6 และ 4.7 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในส่วนของความสุขยังขาดความสมดุลในเรื่องการจัดการและเผชิญหน้ากับปัญหา คนยังมีความพึงพอใจในชีวิตน้อยกว่าในเรื่องมาตรฐานการครองชีพของท่าน สุขภาพกาย และความสำเร็จในชีวิต เมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ

หมายเหตุ: 1. ท่านมีคิควบกับตนเองเสมอ 2. ท่านมองและคิดในแง่ดีกับอนาคตของท่านเสมอ
 3. ท่านมีอิสระในการใช้ชีวิต 4. ท่านคิดว่าสิ่งที่ท่านทำมีคุณค่าและมีความหมาย
 5. ท่านรู้ว่าเป้าหมายในชีวิตท่านคืออะไรและทำทุกอย่างในทุกๆวันเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น
 6. หากเกิดปัญหาหรือชีวิตไม่ได้เป็นไปอย่างที่หวังและรู้สึกแย่ ท่านจะใช้เวลาไม่นานในการปรับตัวสู่ภาวะปกติ
 7. ท่านรู้สึกสดชื่นและเปี่ยมไปด้วยพลังในการใช้ชีวิต 8. ท่านรู้สึกสงบและผ่อนคลาย 9. ท่านไม่รู้สึกเหงาและโดดเดี่ยว
 ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

แผนภาพที่ 4.6 ความสมดุลขององค์ประกอบความสุขของคนเชียงใหม่

หมายเหตุ: 1. ความพึงพอใจต่อมาตรฐานการครองชีพของท่าน 2. ความพึงพอใจต่อสุขภาพกายของท่าน
 3. ความพึงพอใจต่อความสำเร็จในชีวิต 4. ความพึงพอใจต่อความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในปัจจุบัน
 5. ความพึงพอใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน/สังคมที่ท่านอาศัยอยู่
 6. ความพึงพอใจต่อความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินในอนาคต
 7. ความพึงพอใจต่อเวลาที่ใช้ในสิ่งที่ท่านอยากทำ 8. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวท่าน ทั้งที่บ้านและที่ทำงาน
 ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

แผนภาพที่ 4.6 ความสมดุลขององค์ประกอบความพึงพอใจในชีวิตของคนเชียงใหม่

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย

เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับความอยู่ดีมีสุข ในการศึกษาข้างต้นจึงสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับการเปลี่ยนแปลงความสุขเปรียบเทียบระหว่างปี 2556 เทียบกับปี 2558 ว่ามีการเพิ่มขึ้นลดลงหรือคงที่ (แบ่งเป็น 5 ระดับ เพิ่มขึ้นมาก เพิ่มขึ้นเล็กน้อย คงที่ ลดลงเล็กน้อย และลดลงมาก) และนำมาพิจารณาเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยใช้การวิเคราะห์ แบบ ordered logit analysis โดยมีจำนวนตัวอย่างที่ใช้ศึกษาได้ทั้งหมด 297 ตัวอย่าง

แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุข เป็นดังนี้

$$\text{change in happiness} = x'\beta + \varepsilon$$

where x represents the vectors of explanatory variables;
change in happiness represents observed happiness changing level;
 β represents the coefficient vectors that we would like to estimate;
 ε is an error term

รูปแบบทั่วไปของแบบจำลองการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุข

การเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุข = f (รายได้, ระดับการศึกษา, สถานภาพสมรส การเข้าร่วมกิจกรรม
 สาธารณะของชุมชน การเป็นผู้นำชุมชน เวลาที่ใช้ในการเป็นกรรมการองค์กรในชุมชน ความเป็นส่วน
 หนึ่งในสังคม ระดับความพึงพอใจในการดำเนินงานของรัฐ และการมองโลกในแง่ดี)

ผลจากการศึกษาพบว่าปัจจัยสนับสนุนให้การเปลี่ยนแปลงความสุขในทิศทางเดียวกันอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติคือ รายได้ การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน ส่วนปัจจัยที่ทำให้การ
 เปลี่ยนแปลงความสุขในทิศทางตรงข้ามกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ระดับการศึกษา การเป็น
 คณะกรรมการชุมชนหรือองค์กรในชุมชน (การใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกรรมการ
 ชุมชน) และการเป็นคนมองโลกในแง่ดี

⁶ รายละเอียดผลการศึกษาและการนำเสนอผลการศึกษา ในงานประชุม the Canadian Council for Southeast Asian Studies (CCSEAS) 2015, University of Ottawa Canada ในภาคผนวก ก)

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์หลักสำคัญคือมุ่งประเมินความสุขของประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบประเมินความสุขระดับบุคคลอย่างง่าย

5.1 การประเมินความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของคนเชียงใหม่

ในการศึกษานี้ แยกพิจารณาความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (subjective well-being) เป็นสองประเภท คือ ความสุขและความพึงพอใจในชีวิต โดยใช้คะแนนการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย โดยมีค่าระหว่าง 0 – 10 โดยที่ 0 คือไม่มีเลย 1 คือมีน้อยที่สุด และ 10 คือมีมากที่สุด

โดยภาพรวมแล้ว คนเชียงใหม่มีระดับความพอใจในชีวิตสูงกว่าความสุขเล็กน้อย (0.37) และเมื่อเทียบระหว่างคนในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พบว่าคนในชุมชนชนบทมีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตในระดับที่สูงกว่าคนในชุมชนเมือง จากค่าเฉลี่ยโดยรวมของคนเชียงใหม่ทั้งหมด พบว่า ช่วงอายุทั้ง 40-49 ปี และ 50-59 ปี เป็นเพียงสองช่วงอายุที่มีคะแนนสูงเกินคะแนนเฉลี่ย และเมื่อจำแนกตามช่วงระดับรายได้พบว่าความสุขไม่ได้ขึ้นกับระดับรายได้ แต่ความพึงพอใจในชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุข ที่แสดงให้เห็นว่า ความอยู่ดีมีสุขจะปรับตัวสูงขึ้นได้นั้น ขึ้นอยู่กับ รายได้ที่เพิ่ม การใช้เวลาหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะหรือจิตอาสามากขึ้น และลักษณะของการเป็นคนมองโลกในแง่ดี ส่วนปัจจัยในทางลบ คือ การใช้เวลาในทำหน้าที่กรรมการองค์กรชุมชน และระดับการศึกษา ซึ่งในส่วนของการทำงานที่กรรมการองค์กรต่างๆ ในชุมชนนั้น อาจนำมาซึ่งการใช้เวลาส่วนตัวและครอบครัวที่ลดลง จึงอาจเป็นผลต่อการทำให้ระดับความอยู่ดีมีสุขลดลงได้ แต่ปัจจัยในด้านระดับการศึกษานี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเนื่องจากขัดแย้งกับผลการศึกษาในงานอื่นๆที่ผ่านมา

5.2 องค์ประกอบของแบบการประเมินความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข โดยใช้ฐานคิดจากการวัด Subjective well-being ของ OECD ร่วมกับผลที่ได้จากการศึกษา ในที่นี้ จึงสรุปองค์ประกอบของแบบประเมินความอยู่ดีมีสุขของจังหวัดเชียงใหม่ อย่างง่าย รายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล: เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้
2. ข้อมูลด้านความอยู่ดีมีสุข แบ่งเป็น ความสุข และความพึงพอใจในชีวิต

2.1 สภาพอารมณ์ในขณะที่สอบถาม (เพื่อใช้เป็นตัวปรับค่า)

- (1) ตอนนี้ อารมณ์ของท่านเป็นอย่างไร ในช่วงระดับ 1-10 ถ้า 1 หมายถึงขุ่นมัวมากที่สุด และ 10 หมายถึงสดชื่นแจ่มใสมากที่สุด

2.2 ตัวชี้วัดความสุข (happiness and sad)

- (1) เมื่อวานนี้ ท่านมีความสุขมากน้อยขนาดไหน
- (2) เมื่อวานนี้ ท่านมีความรู้สึกวิตกกังวลมากน้อยขนาดไหน
- (3) เมื่อวานนี้ ท่านมีความหดหูเศร้าหมองมากน้อยขนาดไหน
- (4) โดยทั่วไปแล้ว คุณเป็นคนคิดบวกกับตนเองเสมอ
- (5) ท่านมองและคิดในแง่ดีกับอนาคตของท่านเสมอ
- (6) ท่านมีอิสระในการใช้ชีวิต
- (7) โดยทั่วไปท่านคิดว่าสิ่งที่ท่านทำมีคุณค่าและมีความหมาย
- (8) ท่านรู้ว่าเป้าหมายในชีวิตท่านคืออะไร และทำทุกอย่างในทุกๆวันเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น
- (9) หากเกิดปัญหาหรือชีวิตไม่ได้เป็นไปอย่างที่หวัง และรู้สึกแย่ ท่านจะใช้เวลานานมากในการปรับตัวสู่ภาวะปกติ (-)
- (10) ในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมา ท่านรู้สึกสดชื่นและเปี่ยมไปด้วยพลังในการใช้ชีวิต
- (11) ในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมา ท่านรู้สึกสงบและผ่อนคลาย
- (12) ในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมา ท่านรู้สึกเหงาและโดดเดี่ยว (-)

2.3 ตัวชี้วัดความพึงพอใจในชีวิต (Satisfaction with life overall)

- (1) ความพึงพอใจต่อชีวิตโดยรวม
- (2) ความพึงพอใจต่อมาตรฐานการครองชีพของท่าน
- (3) ความพึงพอใจต่อสุขภาพกายของท่าน
- (4) ความพึงพอใจต่อความสำเร็จในชีวิต
- (5) ความพึงพอใจต่อความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในปัจจุบัน
- (6) ความพึงพอใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน/สังคมที่ท่านอาศัยอยู่

- (7) ความพึงพอใจต่อความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินในอนาคต
- (8) ความพึงพอใจต่อเวลาที่ใช้ในสิ่งที่คุณอยากทำ
- (9) ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวท่าน ทั้งที่บ้านและที่ทำงาน
- (10) ความพึงพอใจต่ออาชีพ/งานของท่าน

3. ปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ

- 3.1 การใช้เวลาในกิจกรรมต่างๆ (work-life balance)
- 3.2 การเป็นสมาชิก/ผู้นำ องค์กรชุมชน
- 3.3 การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา
- 3.4 สาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม
- 3.5 ความมั่นคงทางการเงิน
- 3.6 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 3.7 ความเป็นประชาธิปไตย

5.4 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

เนื่องจากข้อคำถามที่เป็นตัวแทนของตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขในการศึกษานี้ พัฒนามากข้อคำถามแนะนำของ OECD และส่วนหนึ่งการใช้คำในทางวิชาการแตกต่างจากความเข้าใจของคนทั่วไปซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม การพัฒนาแบบสอบถามที่สามารถสื่อสารและสร้างความเข้าใจยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงต่อไป อีกทั้งผู้จัดเก็บแบบสอบถามประเภทนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจในความหมายของคำ และควรมีความรู้ในเชิงจิตวิทยาพื้นฐานและเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมร่วมด้วย

จากผลการศึกษาส่วนของปัจจัยระดับการศึกษาที่มีผลในทางลบต่อการเปลี่ยนแปลงระดับความอยู่ดีมีสุข เป็นข้อแย้งกับการศึกษาที่ผ่านมา จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นผลที่เชิงประจักษ์มากขึ้น

บรรณานุกรม

Alexandrova, A. (2005). Subjective well-being and Kahneman's 'objective happiness'. *Journal of Happiness Studies*, 6(3), 301-324.

Csikszentmihalyi, M. and H. Jeremy. 2003. Happiness in everyday life: the use of experience sampling. *Journal of Happiness* . Vol. 4 (2): 185-189.

Hird, S. 2003. What is well being? A Brief Review of Current Literature and Concepts. NHS Health Scotland. April.

Irala, Teresa G. del valle and Carmen Puerta Gil. 1999. New Methodologies for Calculating the HDI. Paper presented in the First Global Forum on Human Development, July 29-31 . New York : United Nations.

Kohler, Hans-Peter, Jere R. Beherman and Axel Skytthe. 2005. Partner + Children = Happiness ? The effects of partnerships and fertility on well-being. *Population and Development Review*. Vol. 31:407-444.

POLITICS OF DEVELOPMENT.” จาก : <http://politicsofdevelopment.blogspot.com/2008/10/blog-post.html> [10 มกราคม 2560]

Solberg, E. G., Diener, E., & Robinson, M. D. (2004). Why are materialists less satisfied?.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*.

นภกรณ พิพัฒน์. (2550). *เปิดโลกความสุข GNH*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ประเวศ วะสี. 2548. มรรค 12 คู่ประเทศไทยอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าปรารถนาความอยู่เย็นเป็นสุข ก็ต้องใช้ดัชนีวัดความอยู่เย็นเป็นสุข.

ยงยุทธ ขจรธรรม และคณะ. 2543. *กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย*. เอกสารอัดสำเนา

“ระบบสถิติทางการทะเบียน สถิติประชากรและบ้าน - จำนวนประชากรแยกอายุ.” จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php [10 มกราคม 2560]

“ระบบสถิติทางการทะเบียน สถิติประชากรและบ้าน - จำนวนประชากรแยกอายุ.” จาก (http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php) [12 มกราคม 2560]

เริงชัย ต้นสุชาติ. (2551). *ดัชนีความสุขและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน อำเภอสันทราย.เชียงใหม่ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.*

เริงชัย ต้นสุชาติ และชรณชนก คำแก้ว. (2551). *ดัชนีความสุขและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนในมูลนิธิโครงการหลวง.เชียงใหม่ :คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.*

ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ. จาก <http://www.amphoe.com/menu.php?mid=1&am=146&pv=13>

[12 มกราคม 2560]

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. 2548. *ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว.เอกสารประกอบการจัดสัมมนาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2548 ระหว่างวันที่ 7-8 กรกฎาคม.*

สำนักงานเกษตรอำเภอสันกำแพง. จาก <http://sankamphaeng.chiangmai.doe.go.th/mm01.html>

[10 มกราคม 2560]

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. 2548. *รวมตัวชีวิตเกี่ยวกับความอยู่เย็นเป็นสุข. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาสุขภาพแห่งชาติปี 2548.*

อภิชัย พันธเสน. *พุทธเศรษฐศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่ 3,กรุงเทพฯ: อมรินทร์,2547.*

อภิสิทธิ์ ชำรงวารงกุล และคณะ. (2543). *กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย.จาก <http://elibrary.trf.or.th> [10 มกราคม 2560]*

แอนนา สำราญ. (2550). *การวัดระดับความสุขของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกมลา อำเภอกะพ้อ จังหวัดภูเก็ต.รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาการปกครองท้องถิ่น,วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

ภาคผนวก

ผลการวิเคราะห์

Ordered logistic regression

Number of obs = 297

LR chi2(14) = 34.28

Prob > chi2 = 0.0019

Log likelihood = -383.33658

Pseudo R2 = 0.0428

happier15	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
incom2	1.17E-05	7.04E-06	1.67	0.095	-2.06e-06	2.55E-05
edu1	-0.09028	0.028281	-3.19	0.001	-.145706	-0.03485
married	-0.34869	0.237501	-1.47	0.142	-.8141812	0.116807
volunteer	0.56788	0.317045	1.79	0.073	-.0535172	1.189277
leader	-0.80542	0.728374	-1.11	0.269	-2.233009	0.622165
committee	-1.19527	0.601472	-1.99	0.047	-2.374139	-0.01641
member	0.608259	0.54167	1.12	0.261	-.4533944	1.669911
Society	0.012123	0.053272	0.23	0.820	-.0922879	0.116534
Dem_const	0.052357	0.100888	0.52	0.604	-.1453798	0.250093
STF_Govt	0.037501	0.051531	0.73	0.467	-.0634984	0.1385
Corruption	-0.02495	0.051317	-0.49	0.627	-.1255328	0.075626
Politic	-0.09516	0.045112	-2.11	0.035	-.1835806	-0.00675
P_creative	-0.07897	0.050618	-1.56	0.119	-.1781779	0.02024
P_conform	0.077843	0.045971	1.69	0.090	-.0122591	0.167944
/cut1	-3.43881	0.689312			-4.78984	-2.08779
/cut2	-2.5369	0.674922			-3.85972	-1.21407
/cut3	-0.07662	0.656438			-1.36321	1.209978
/cut4	1.475291	0.680139			0.142244	2.808338

การนำเสนอ ในการประชุม the CCSEAS 2015

CCSEAS CONFERENCE

15-17 OCT. 2015 OTTAWA

COLLOQUE DU CCEASE

CANADIAN COUNCIL FOR SOUTHEAST ASIAN STUDIES

CONSEIL CANADIEN DES ÉTUDES SUR L'ASIE DU SUD-EST

TENSIONS AND TRANSFORMATIONS:
SOUTHEAST ASIA IN A CHANGING WORLD

TENSIONS ET TRANSFORMATIONS :
L'ASIE DU SUD-EST DANS UN MONDE CHANGEANT

Kaewmanee, Pimpimon, Maejo University, Thailand and **Nuttamon Teerakul**, Chiang Mai University, Thailand
Have Thai been happier after the Coup d'état?

Evidences from Thai government's surveys show Thai as a whole are happier since the Coup d'état in 2014. Concurringly, the World Happiness Survey report of UN (2015) ranks Thailand's happiness index for 2012-2014 at 34 out of 158 countries, an improvement from rank 36 out of 156 countries in 2010-2012. However, the survey results are still doubtful particularly in terms of response bias. This paper aims to investigate whether Thai is happier

CCEASE • COLLOQUE BIENNAL 2015 • 35

Abstracts / Résumés

or not. If so, what the key determinants of their happiness are. Instead of using the secondary data from Thailand National Static Office, subjective well-being will be surveyed based on OECD's guidelines on subjective well-being (2013). The primary data will be purposively collected in two provinces. One is Bangkok where majority of people support the junta and the other side represented by Chiang Mai. Samples will be analyzed by the ordered choices model. The marginal effects will be computed to interpret the effect of each significant covariate. The results from this analysis will disentangle and reveal the real situation in Thailand. Moreover, the results will help to inform policy makers about the significant conditions that lead Thai people to rate themselves highly on subjective well-being scales.